

കേരള സർക്കാർ

സംഗ്രഹം

തദ്ദേശ സാധാരണ ഭരണ വകുപ്പ് - ഹരിതകേരളം പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായുള്ള ശുചിത്വ മാലിന്യ സംസ്കരണ കൃംഗവയിൽ നിർവ്വഹണ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അംഗീകരിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

തദ്ദേശ സാധാരണ ഭരണ (ഡി.എസി) വകുപ്പ്

സ.ഉ.(സാധാ)നം. 2420/2017/തസ്വഭവ

തിരുവനന്തപുരം, തീയതി 15.07.2017

പരാമർശം :- 1. സ.ഉ(പി) നം.10/2017/ആസാവ തീയതി 19.04.2017

ഉത്തരവ്

നവകേരളം കർണ്ണ പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായുള്ള വികസന മിഷൻകളുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ, ആസൂത്രണം, നിർവ്വഹണം, സഹായസംവിധാനങ്ങൾ എന്നിവയെ സംബന്ധിക്കുന്ന മാർഗ്ഗരേഖ അംഗീകരിച്ച് പരാമർശം 1 പ്രകാരം ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ട്. നവകേരള കർമ്മപദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായുള്ള നാല് വികസന മിഷൻകളിൽ ഒന്നായ ഹരിതകേരളം മിഷൻ ഉപഭാത്യങ്ങളിൽ ഒന്നാണ് ശുചിത്വ മാലിന്യ സംസ്കരണം. പുതിയ മാലിന്യ സംസ്കരണ നിയമപ്രകാരം ഒരു സാധാരണ പാരശ്രീ ഉത്തരവാദിത്തവും ചുമതലയും വ്യക്തമാക്കി അവബോധം സൂഷ്ടിക്കു ഉത്തരവാദിത്ത മാലിന്യ പരിപാലനരീതികൾ അവലംബിക്കുന്നതിനോട് പരാമാരിൽ അനുള്ള മനോഭാവവും ശീലങ്ങളും ഉണ്ടാക്കി സ്ഥൂഹത്തിലാകു ഒരു പുതിയ മാലിന്യ സംസ്കാരം സൂഷ്ടിക്കുക, സങ്കീർണ്ണമായ മാലിന്യ പ്രഫീജൻസ് കണ്ണഞ്ഞന്തിനും പരിഹാരം സാധ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള സഹായം തദ്ദേശസാധാരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ലഭ്യമാക്കുക ശാസ്ത്രീയ മാലിന്യ പരിപാലനം തദ്ദേശസാധാരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ നേതൃത്വത്തിൽ സുസ്ഥിരമാക്കുക എന്നിവയാണ് ഹരിതകേരളം പദ്ധതിയുടെ ഉപഭാത്യമായ ശുചിത്വ മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ. ഹരിതകേരളം പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായി ശുചിത്വമാലിന്യ സംസ്കരണ കൃംഗവയിൽ നടപ്പിലാക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ച് ഈ ഉത്തരവിന്റെ അനുബന്ധമായി നൽകിയിട്ടുള്ള നിർവ്വഹണ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അംഗീകരിച്ച് സർക്കാർ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

(ഗവർണ്ണറുടെ ഉത്തരവിന്റെപ്രകാരം)

എ. ശാജഹാൻ

ഗവ.സെക്രട്ടറി

പണ്ഡിതനാഥ് ഡയറക്ടർ

സർക്കാരു ഡയറക്ടർ

ആരോഗ്യവകുപ്പ് ഡയറക്ടർ

കൂഷി വകുപ്പ് ഡയറക്ടർ
 കമീഷൻ, ഗ്രാമവികസന വകുപ്പ്
 എൽക്കൂട്ടിവ് ഡയറക്ടർ, ശ്രദ്ധിതര മിഷൻ
 എൽക്കൂട്ടിവ് ഡയറക്ടർ, കട്ടംബന്നു
 എല്ലുർപണ്ണായത്തുകൾക്ക്(പണ്ണായത്ത് ഡയറക്ടർ മുഖ്യമാണ്)
 എല്ലാ നഗരസഭകൾക്ക്(നഗരകാര്യ ഡയറക്ടർ മുഖ്യമാണ്)
 എല്ലാ കോർപ്പറേഷൻകൾക്ക്(നഗരകാര്യ ഡയറക്ടർ മുഖ്യമാണ്)
 എല്ലാ സ്കൂളുകൾ പണ്ണായത്തുകൾക്ക്(ഗ്രാമ വികസന കമീഷൻ മുഖ്യമാണ്)
 എല്ലാ ജീല്ലാ പണ്ണായത്തുകൾക്ക്(ഗ്രാമ വികസന കമീഷൻ മുഖ്യമാണ്)
 പ്രിൻസിപ്പൽ അക്കാദമി ഇന്റർ (ആധിറ്റ്/എ&ഇ) കേരള, തിരവനന്തപുരം
 എൽക്കൂട്ടിവ് ഡയറക്ടർ, ഇൻഫർമേഷൻ കേരള മിഷൻ
 ഡയറക്ടർ, എം&പി.ആർ.ഡി/ വെബ് & ന്യൂ മീഡിയ
 കത്തക്ക് ഫയൽ/ ഓഫീസ് കോപ്പി

ഉത്തരവിൽ പ്രകാരം

 സെക്രട്ടർ ഓഫീസർ

പകർപ്പ്:

ബഹു.മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ പി.എസ്-ന്
 ബഹു.ആരോഗ്യകട്ടംബന്ധക്ഷേമ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പി.എസ്-ന്
 ബഹു.കൂഷിവകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പി.എസ്-ന്
 തദ്ദേശസ്വയംഭരണ വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പി.എസ്-ന്
 ആരോഗ്യവകുപ്പ്/കൂഷിവകുപ്പ്/ആസൂത്രണസാമ്പത്തികകാര്യവകുപ്പ് സെക്രട്ടറിമാരുടെ
 പി.എ ട്രൂ
 തദ്ദേശസ്വയംഭരണ വകുപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പി.എ ട്രൂ

ഹരിതകേരളം മിഷൻ
ശുചിത്വാ - മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപമിഷൻ
നിർദ്ദൂഷണ മാർഗ നിർദ്ദേശങ്ങൾ

1. ആര്മുഖം

സംസാരത്തിൽ സമഗ്രായ വികസനം ലക്ഷ്യമിട്ടുകൊണ്ട് നാലു വികസന മിഷനുകൾ ഉൾപ്പെടുന്ന നവകേരളംകർമ്മപദ്ധതിക്ക് തൃടക്കമായി. ശുചിത്വാ-മാലിന്യ സംസ്കരണം, സുസ്ഥിര കൂഷി വികസനം, ജലവിഭവ സാരക്ഷണം എന്നിവ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന “ഹരിത കേരളം” മിഷൻ, പൊതു ആരോഗ്യ മേഖലയിൽ രോഗിസ്ഥരുടെവും ഗൃജനമേരുയുള്ളതുമായ ആരോഗ്യ സേവനങ്ങൾ ഉറപ്പാക്കുന്ന “ആർട്ടം” മിഷൻ, ഭൂരഹിതർക്കും ഭവനരഹിതർക്കും സുരക്ഷിത പാർപ്പിടവും ജീവനോപാധിയും ഉറപ്പാക്കുന്ന “ലൈഫ്” മിഷൻ, പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ മേഖലയെ ശാക്തികരിക്കുന്നതിനുള്ള “പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ സാരക്ഷണ”യജ്ഞം എന്നിവയാണ് നവകേരളം കർമ്മപദ്ധതിയിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന വികസന മിഷനുകൾ.

ശുചിത്വാ-മാലിന്യ സംസ്കരണം, ജലവിഭവ സംസ്കരണം, സുസ്ഥിര കൂഷി വികസനം എന്നിവ “ഹരിത കേരളം” മിഷൻ മുന്ന് ഉപമിഷനുകളായിരിക്കും. ഈ ഉപമിഷനുകളുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളെ സംസാരം-ജീവ്യം തലങ്ങളിൽ ഏഴേക്കാലിപ്പിക്കുന്നതിനും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല മിഷനില്ലെട പ്രാവർത്തികമാ ക്കുകയെന്നതുമായ സുഹൃഥ്യാന ചുമതലയാണ് ഹരിതകേരളം മിഷൻ നിർവ്വഹിക്കുക.

ശുചിത്വാ-മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപമിഷൻ

കേരളത്തിലെ നശര-നശരപ്രാരം പ്രദേശങ്ങളെ അലട്ടുന്ന ശുരൂതര പ്രശ്നങ്ങളിൽ ഒന്നാണ് മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനം. ഈ ആതിശ്രേ രൂക്ഷത ശ്രാമപ്രദേശങ്ങളിൽ പോലും ആനുഭവപ്പെടുന്നു. സമൂഹത്തിൽ വിവിധ മണ്ഡലങ്ങളിൽ നിരന്തരം വിമർശന വിധേയമായിരക്കാണിക്കുന്ന തെരുവുനായശല്യം ഈ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജന പ്രശ്നത്തിൽ ഉപോത്പന്നമാണ്.

നിർമ്മിക്കപ്പെടുന്ന ഏതാരു മാലിന്യവും ഏതെങ്കിലും വേഗത്തിലും സുരക്ഷിതമായും സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പാക്കുക എന്നത് പ്രകൃതിവിഭവസംരക്ഷണത്തിനും ജനത്തയുടെ ആരോഗ്യപരിപാലനത്തിനും ആനുപേക്ഷണിയമാണ്. ആതുകൊണ്ടുതന്ന ജനപരകാളിത്താരോട് പ്രാദേശികതല വികസനപ്രവർത്തനങ്ങൾക്കു നേതൃത്വം വഹിക്കുന്ന തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനങ്ങൾ, ആത്മു പ്രദേശത്ത മാലിന്യ മുക്തമാക്കുന്നതിന് വ്യക്തമായ ഒരു നിർദ്ദൂഷണ സംവിധാനം തയ്യാറാക്കുകയും നടപ്പാക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. ഈ ശുചിത്വാ-മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപമിഷൻ ലക്ഷ്യം.

2. പൊതു സമീപനം

ഓരോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെയും പരിധിയിൽ വരുന്ന ഭൂപരേശം മാലിന്യമുക്തമാക്കണം. ഈതിനായിപ്പറ്റുമ്പോൾ ചിന്താളിയാനിടയുള്ള ജൈവമാലിന്യം ആതിശ്രേ ഉറപ്പിക്കേണ്ടത് ഏറ്റവുമകുത്ത് അതാരു ദിവസം തന്നെ സംസ്കരിക്കുകയും പുനഃചംക്രമണത്തിലും സംസ്കരിക്കപ്പെടുത്തേണ്ട ഫൂറ്റിക്കും ചില്ലും ലോഹവുമടക്കമുള്ള മാലിന്യങ്ങൾ കൃത്യമായ ഇടവേളകളിൽ ശേഖരിച്ച് സംസ്കരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്ക് അയയ്ക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതായിരിക്കുന്ന പൊതുസമീപനം.

തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണസ്ഥാപന പരിധിയിലുള്ള സാക്കാര്യവിട്ടുകൾ, ശ്രേം കോളനികൾ, ഫിംബാർ സമൂച്ഛയങ്ങൾ, പൊതുസ്ഥാപനങ്ങൾ, കച്ചവടസ്ഥാപനങ്ങൾ, കണ്ണൂരുങ്ങൾ,

വ്യവസായശാലകൾ മുതലായവ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്ന മാലിന്യം, അതുൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്നവരുടെ പങ്കാളിത്തത്തോടെ തന്നെ സംസ്കരിക്കപ്പെടണം.

വിടുകളിലുണ്ടാകുന്ന പച്ചക്രമിച്ചവറും ഭക്ഷണാവശിഷ്ടവുമടങ്ങുന്ന ജൈവ മാലിന്യം അവിടത്തെന്ന സംസ്കരിക്കുന്നതിന് കിഴുണ്ണ ബിൻകനോസ്റ്റിങ്, കലം കനോസ്റ്റിങ്, വളക്കുഴി (ആവശ്യത്തിനു സ്ഥലമുഖ്യം ഒക്കെ മാത്രം) തുടങ്ങിയ കണ്ണൊസ്റ്റിങ് റിതികളോ, മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ജൈവവാതകമുത്തപാദിപ്പിക്കുന്ന ബയ്യോഗ്യാസ് പൂഞ്ഞം സ്ഥാപിക്കാം. ചനകളിൽ നിന്നും സ്വന്മായി ഉറവിടക്കാലിന്യും സംസ്കരണ ഉപാധികളോന്നും സ്ഥാപിക്കാൻ കഴിയാത്തയിടങ്ങളിൽ നിന്നുമുള്ള ജൈവമാലിന്യം സംസ്കരിക്കുന്നതിന് പൊതുമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളും സ്ഥാപിക്കണം. വലിയ ബയ്യോഗ്യാസ് പൂഞ്ഞുകളോ തുന്നർമ്മശി മാതൃക, ഏയ്രോബിൻകനോസ്റ്റിങ്ങോ ആണ് നിലവിൽ ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്ന പൊതുമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ. ഇവയോക്കെ ഓരോയിടത്തും ആവശ്യാനുസരണം സ്ഥാപിക്കുകയും ശരിയായി ഉപയോഗിക്കുകയും വേണാം. അജൈവമാലിന്യംശേഖരണവും നീക്കലും കാര്യക്ഷമമാക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ സംഭരണക്രമങ്ങളും സ്ഥാപിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പിക്കണം.

ഇങ്ങനെ നിന്നുടെ സംസ്ഥാനത്തെ ഓരോ വിടു പുരിയിടവും നിരത്യും പൊതുള്ളടങ്ങളും ജലദ്രോഹനസ്ഥികളും ആനരീക്ഷവും മാലിന്യമുക്തമാക്കുന്നതിന് പൊതുസമുദരമാക്കുക, കൈകോർക്കുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങളാണ് ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപമിഷദ് വിഭാവനം ചെയ്യുന്നത്.

ഉപമിഷദ് പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനത്തിലെ സംഘടനവും നേരുത്യവും തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപന ഭരണസമിതിക്കാണ്. നവകേരളം കർമ്മപദ്ധതിയുടെ തദ്ദേശഭരണതല സമിതിയുടെ ഭാഗമായി രൂപീകരിക്കുന്ന ഉപമിഷദ് സമിതിയും തദ്ദേശഭരണതലത്തിലെ ആരോഗ്യ-ശുചിത്വ വിഭാഗവും ചേർന്നാണ് പ്രവർത്തനാസ്വന്നതെന്നവും നിർവ്വഹിക്കാനും നിർവ്വഹിക്കേണ്ടത്. തദ്ദേശഭരണ തലത്തിൽ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിനും ശുചിത്വ പരിപാലനത്തിനും ആവശ്യമായ നടപടിക്രമങ്ങൾ രൂപപൂട്ടുത്തുനോക്കാം ഓരോ ഗൃണഭോക്താവിനെക്കും ‘മാലിന്യം സന്നാം ഉത്തരവാദിത്തമാണെന്ന് ബോധ്യപ്പെടുത്തുവാക്കാണ്. അതോടൊപ്പം തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപന പരിധിയിലെ മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനുള്ള പൊതുസംവിധാനങ്ങൾ, സാംഘാടനാരൂപങ്ങൾ, തുടങ്ങിയവ പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിനുള്ള വിഭവ വിനിയോഗം (തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ഫലങ്ങളും ഗൃണഭോക്താവാം നൽകുന്ന യുസർഫീസ്) പട്ടിപടിയായി കുറയ്ക്കുന്നതിന് ലക്ഷ്യപ്പെടുന്നതുമാകാണും. ഇതിനുതക്കുന്ന തരത്തിൽ ഓരോ തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനവും ആസൂത്രിത്തമായ വിഭവ മാനേജ്മെന്റ് തന്ത്രങ്ങൾ രൂപപൂട്ടുത്തി മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനും ശുചിത്വ പരിപാലനത്തിനുമുള്ള ധനവിനിയോഗം മാലിന്യത്തിന്റെ ശാസ്ത്രീയ സംസ്കരണത്തിലുണ്ടെന്നും പുനരുപയോഗം, പുനഃചംക്രമണം തുടങ്ങിയ മാർഗ്ഗങ്ങളിലുണ്ടെന്നും സ്ഥാപിക്കുന്ന ഒരു മാതൃക സൂഷ്ടിക്കുന്നതിന് ലക്ഷ്യമിടണം.

3. പ്രവർത്തന സംവിധാനം

മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളും തന്നെ അഭംഗ്യരം നടത്തിക്കാണും പോകുന്നതിനാവശ്യമായ ആവർത്തന ചെലവുകൾ ഏറ്റവും കുറവായ തോതിൽ മാത്രമേ തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഫലങ്ങൾ നിന്നും ചെലവുകൾക്കാവും ഏന്ന സ്ഥാപന സിരിക്കാണും. തദ്ദേശ സാധാരണ ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, ജനങ്ങൾ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്ന മാലിന്യം സംസ്കരിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികളാണ് സിരിക്കാണും. ഇതിലേക്കായി പൊതുജനങ്ങളിൽ നിന്നും നല്കുന്ന സേവനത്തിനുള്ള ഫീസും പരിസ്ഥിതി മലിനപ്പെടുത്തുന്നവരിൽ നിന്നും പരിഹരാത തുകയും ഇരട്ടാക്കുക എന്ന തത്താം പാലിച്ചുകൊണ്ടുള്ള നിർവ്വഹണ

ମାର୍ଗଣ୍ଡଙ୍କ ସରିକତିକୁଣ୍ଠିତିଙ୍କ ଆତତ୍ୟ ତଥେଶ ସାଧ୍ୟାଂଶେ ପଥାପକଣଙ୍କରେ ନକପାଦି ସରିକ ଲିଖିଛି।

ଶୁଣିତ୍ୟ-ମାଲିଙ୍ଗ ସଂସ୍କରଣବ୍ୟମାୟି ବସ୍ୟପ୍ରେସ୍ ଉଠକରୁଣେଶ ଉଠିପ୍ରାକ୍ଷେତ୍ର,
ହରିତକରମ୍ଭନେଟ ରୂପିକରିଛୁ ପ୍ରଵର୍ତ୍ତନକଷମାକ୍ଷେତ୍ର, ସାନ୍ଧେତିକ ସହାୟ ଲାଭ୍ୟମାକ୍ଷେତ୍ର,
ଗିରିମାଣ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନକଷମାକ୍ଷେତ୍ର ମୁଲ୍ୟଟ ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂବିଧାନ ଏରିପ୍ରେସ୍ଟତ୍ତ୍ଵକ,
ମାଲିଙ୍ଗ ସଂସ୍କରଣବ୍ୟମାୟି ବସ୍ୟପ୍ରେସ୍ ନିଯମଣ୍ଡଳୁ ଚାନ୍ଦଣ୍ଡଳୁ କରିଶନମାୟି ନାଟ୍ରୋକ୍ଷେତ୍ର,
ନିଯମ ପାଲକରକେତିର ନାପଟିକର ସାରିକରିକ୍ଷେତ୍ର ଏକାବ୍ୟାୟିରିକିକ୍ଷେତ୍ର ତରେ ସାଧା
ରଣ ସମାପନାକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରୟାତ ଉତ୍ତରବାତିତାଂ.ଶୁଣିତ୍ୟ-ମାଲିଙ୍ଗ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ
କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରମାକ୍ଷେତ୍ରରେ ହରିତକରମ୍ଭନେଟ ସେବନ୍ୟୁ ହରିତସହାୟ
ସମାପନବ୍ୟମଣଙ୍କୁ ସଂରଂଭକତ୍ୟ ମାର୍ଗଙ୍କାର ସାରିକରିକିକ୍ଷେତ୍ରାବ୍ୟାୟିରିକିକ୍ଷେତ୍ର ଉପିତା.
ଆଜାନ ଚେତ୍ୟନେବାର ତରେ ସାଧାରଣମାପନାକ୍ଷେତ୍ର ସଂରଂଭଙ୍କ୍ଷେତ୍ରର ବୈବାନିକ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତନାବତିତ ମୁଦପାଦେଶତିଲ୍ଲ, ମରିଛୁ ଶକତମାୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂବିଧାନ ଏରିପ୍ରେସ୍ଟ
ତତ୍ତ୍ଵକର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନମେର ଉଠିପ୍ରାକ୍ଷେତ୍ରକର୍ଯ୍ୟମାଣ୍ଡ ବେଳେତ.

4. മുന്നാറുക്കെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ

മാലിന്യത്തിന്റെ ഉല്പാദനത്തിൽ കുറവു വരുത്തുന്നതിലേക്കായി അഞ്ചേരി വസ്തു

രൂചിത-മാലിന്യ സാമ്പക്കരണ ഉപമിഷദ് കാഴ്ചപ്പുട്ട്

கேரள ஸம்பாவதை மாலிகுமுகமதுமாக்கி
நடிலுடை ஜனனங்குடை ஜீவித நிலாவாற்
இயற்றுக்கூடிய ரோமாதூர்தயித் குரிவு
வழுத்தி பொடுஜங்காரோக்கு மெசுபேட்டு
தூக்கூடிய பரிசுமிதி ஸதாருட அனா
ரீகங்க ஸுஷ்ட்கிருக்கூடிய செய்க

ஈடுபிடியர்-மாலையை ஸங்கீரண உபமிஷன் இறைப்பவரைப்போ

തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ
നേതൃത്വത്തിൽ ബഹുജന പരാമ്പരിയം ഉറ
പ്പുവരുത്തി, ജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ ഉറവിട
ത്തിലെ സംസ്കർണ്ണവും അബദ്ധവ
മാലിന്യം ശേഖരിച്ച്, സംഭരിച്ച്, റീസൈസ്
ക്കുന്നിൻ മേഖലക്ക് കൈമാറ്റം ചെയ്യലും
അതിനൊക്കെ സഹായകമായ പൊതുജന
സൗഹ്യം ആസ്തിക്കളുടെ നിർമ്മാണവും
നടത്തുക വഴി, അടുത്ത അവസ്ഥ വർഷത്തി
നുള്ളിൽ കേരളം രാജ്യത്തിന്റെ മാതൃകയാക
ത്തക്ക വിധത്തിൽ മാലിന്യമുക്തമാക്കാം.

വരുത്തുന്നതിലേക്കായി അജൈവ വസ്തുക്കളുടെ ഉപയോഗം കുറക്കുക (Reduce) പുനരുപയോഗം (Reuse) വർദ്ധിപ്പിക്കുക, പുനഃചാക്രമണം (Recycle) ഫ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക, എന്നിവ ജനങ്ങളിൽത്തന്ത്രിൽ ഭാഗമായും സാമ്പക്കാരമായും മാറണം. ഈ നൂതനപരമായ പദ്ധതി ആസൃതത്തിൽ സഹായിക്കാനുള്ള സന്നദ്ധ പ്രവർത്തനങ്ങളാണ് ഫ്രോത്സാഹിപ്പിക്കൽ, ജനപിന്തുണയും പകാളിത്തവും ഉറപ്പാക്കൽ, ഇതര വിഭവ സമാഹരണത്തിന് അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കൽ, സംഘടനാസംബന്ധിയാനങ്ങൾ രൂപീകരിക്കലും പ്രവർത്തിപ്പിക്കലും, ജീവിതശൈലിയിലും ജീവിതരീതിയിലും മാറ്റം വരുത്തൽ എന്നിവ കൈവരിക്കുന്നതിന് പര്യാപ്തമായ രീതിയിൽ താഴെപ്പറയുന്ന നടപടികളാണ് മുൻനാരുകൾ പ്രവർത്തനങ്ങളായി സീക്രെട്ടേഞ്ചേയ്ക്ക്.

പ്രാമാണികയോഗവും,
പ്രവർത്തനാസ്ഥാപനവും -

ഓരോ തദ്ദേശ സാധ്യങ്ങൾ
സ്ഥാപനങ്ങളിലെയും ഹരിതക്കരളാ
മിഷന്റെ ഉപമിഷൻ കർണ്ണസമിതിയും

പേരിന് മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുള്ള രൂപരേഖ ചർച്ച ചെയ്യാം. ഓരോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സമാപനത്തിലെയും മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടന്നെങ്കിൽ അവർ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന “ഹരിതക്രിയാസന” മുഖ്യമാണ്. ഈ ഹരിതക്രിയാസന രൂപീകരിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടിയാണ് ഈ പ്രാഥമികയോഗത്തിൽ തിരുമാനിക്കപ്പെടുത്തേണ്ടത്. ഈത് താഴെ വിശദമാക്കുന്നു.

ഹരിതകർമ്മസേന രൂപീകരണം - തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന പ്രദേശത്തെ മാലിന്യസംസ്കരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഹരിതയുൽ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്ന സാഖ്യടന്തര സംവിധാനമാണ് ഹരിതകർമ്മസേന.

1. പ്രാദേശികമായി കാര്യക്ഷമമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന കൂടുംബശ്രീ യുണിറ്റോ സ്വയം സഹായസംഘങ്ങളോ നിലവിലുള്ള മറ്റ് സംവിധാനങ്ങളോ ഹരിതകർമ്മസേനയായി പ്രവർത്തിക്കുമെന്ന് തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനതല ഹരിതകേരള മിഷനും ഉപമിഷൻ കർമ്മസമിതിയും വാർഡുമെമ്പർമാരും അടങ്കുന്ന യോഗം വിലചിരുത്തുന്നു എങ്കിൽ ആയത് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല ഹരിത ഫേരളു മിഷൻ, തങ്ങളുടെ നിർദ്ദേശമായി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന ഭരണസമിതിയ്ക്ക് സമർപ്പിക്കേണ്ടതും, അംഗീകാരം വാങ്ങി അടുത്ത പ്രവർത്തനത്തിലേക്ക് നിങ്ങ്ങേണ്ടതുമാണ്.
2. അത്തരത്തിൽ തെരഞ്ഞെടുക്കാവുന്ന കൂടുംബശ്രീ - സ്വയംസഹായ സാഖ്യ സംവിധാനമാനും ഇല്ലാതപക്ഷം തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന ഭരണസമിതി നേരിട്ട് താൽപര്യപ്രത്രം ക്ഷണിച്ച് യോഗ്യതയുള്ള ഏജൻസിയെ (പ്രാദേശിക സംരംഭകരണയാ സർക്കാരിതര സാഖ്യടന്തരംഗങ്ങൾ) കാണുന്നതിൽ ഹരിതകർമ്മസേനയായി ധാരണാപത്രത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നിങ്ങാഗിക്കാം. ഇതിനുള്ള കരക താൽപര്യപ്രത്രം (EoI) അനുബന്ധം 1 ആയി നൽകുന്നു.
3. തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന താൽപര്യപ്രത്രം അനുസരിച്ച് ഹരിതകർമ്മസേനയായി പ്രവർത്തിക്കാൻ സംരംഭക രാജ്യം വരുന്നില്ലാതപക്ഷം പ്രസ്തുത തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം സ്വന്താ നിലയ്ക്ക് ഹരിതകർമ്മസേന രൂപീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഇതിനായി ഓരോ വാർഡിലും ആവശ്യമായ പ്രചാരണത്തോടെ, അതു വാർഡു മെന്റിനാരുടെ ചുമതലയിൽ യോഗിക്കാൻ വിളിച്ചു ചേർത്ത് മാലിന്യ സാന്സ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ വിശദാംശങ്ങളും ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ പ്രവർത്തന സാമ്പത്കരിക്കുന്ന ചർച്ച ചെയ്യുകയും ഹരിത കർമ്മസേനയിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ താൽപര്യമുള്ളവർ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന സെക്രട്ടറിക്ക് അപേക്ഷ നൽകാൻ ആവശ്യരൂപീകരിക്കുന്ന വേണം. ഇങ്ങനെ ലഭിക്കുന്ന അപേക്ഷകളിൽ നിന്നും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല ഹരിത ഫേരളു മിഷൻ, അനുയോജ്യരായവരെ ഹോർട്ട് ലിസ്റ്റു ചെയ്ത് വിളിച്ചു ചേർത്ത് സംരംഭക മാതൃകയിൽ ഹരിതകർമ്മസേന രൂപീകരിക്കാൻ സഹായം നൽകണാം. ആവശ്യമെങ്കിൽ ഇവർക്കായി സംരംഭകത്വ പരിശീലനങ്ങളും ഏർപ്പുടാക്കാം.

മേൽപ്പറഞ്ഞ മുന്നു റിതികളിലോന്നിലും രൂപീകരിക്കുന്ന ഹരിതകർമ്മ സേനയെല്ലാം തുടർന്നു നടക്കേണ്ട പ്രചാരണ പ്രവർത്തനത്തിനും മാലിന്യ സർവ്വേയക്കും മാലിന്യ ശ്രേഖണ-സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുമായി നിങ്ങാഗിക്കേണ്ടത്.

ഹരിതകർമ്മസേനയെ സാങ്കേതികമായി സഹായിക്കുന്നതിന് ഹരിതകേരള മിഷൻ “ഹരിതസഹായസ്ഥാപന”-ത്തെ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ആളുടെ ഔദ്ധുർ അമവാ ജില്ലാ അടിസ്ഥാനത്തിൽ തെരഞ്ഞെടുത്തു നിങ്ങാഗിക്കുന്നതാണ്. മാലിന്യസംസ്കരണ മേഖലയിൽ മുൻപരിചയവും സാങ്കേതിക, പരിജ്ഞാനവുമുള്ള സന്നദ്ധസംഘടനകൾ, സാമൂഹി

സ്ഥാപനങ്ങൾ, കമ്പനികൾ തുടങ്ങി, പ്രൊഫെഷണലായി മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം പ്രവർത്തിപ്പിക്കാൻ ഹരിതകർമ്മസേനയെ സഹായിക്കുകയും അവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ച് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനു റിപ്പോർട്ടു കൊടുക്കുകയും ചെയ്യാനാക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളെല്ലാം ഹരിതസഹായസ്ഥാപനമായി തെരഞ്ഞെടുക്കുക.

പ്രചരണം - ഹരിതകർമ്മസേന രൂപീകരിക്കപ്പെട്ടാൽ അടുത്തതായി ഏറ്ററട്ടുകേണ്ട പ്രവർത്തനമാണ് ഈ. എല്ലാ വ്യക്തികളും മേഖലകളും ഉൾപ്പെടുത്തി സർവ്വതലസ്പർശിയായ പ്രചരണമാണ് നടത്തേണ്ടത്. ഓരോ വീടിലും മാലിന്യസംസ്കരണ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ സന്ദേശവും മാലിന്യ സർവ്വേയുടെ ആവശ്യകതയും രീതിയും മാലിന്യസംസ്കരണ മാർഗ്ഗങ്ങളുടെ വിശദംശാഖയും ഏതെങ്കിലും ജനങ്ങളുടെ സന്യൂർജ്ജ സഹകരണം ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനാണ് ഈ പ്രചരണ പരിപാടികൾ ലക്ഷ്യമിടേണ്ടത്. ഇതിനായി തദ്ദേശരാജാ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ വാർദ്ധതലത്തിൽ വിവിധ അള്ളായ പ്രചരണ പരിപാടികൾ രണ്ടാഴ്ചക്കാലത്തേക്ക് നടത്തേണ്ടതാണ്.

രൂചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപമിഷദ് പൊതുസമീപനം

ഓരോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെയും പരിധിയിൽ വരുന്ന ഭൂപ്രദേശം മാലിന്യമുക്തമാക്കാണം. ഇതിനായിപ്പറ്റിപ്പും ചിന്താളിയാനിടയുള്ള ജൈവമാലിന്യം അതിന്റെ ഉറവിടത്തോട് ഏറ്റവുംടുത്ത് അതായും ദിവസം തന്നെ സംസ്കരിക്കുകയും പുനഃപഠനക്രമാന്തരിലും സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന പ്ലാറ്റോട്ടുകൂടുതലും മാലിന്യങ്ങൾ കൂട്ടുമായ ഇടവേളകളിൽ ശേഖരിച്ച് സംസ്കരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്ക് ആയയ്ക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതാണ് പൊതുസമീപനം. മാലിന്യം, അതുൽപ്പാദി ഘൃഷിക്കുന്നവരുടെ പങ്കാളിത്തത്തേനാടെ തന്നെ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നും. പൊതുസമൂഹമാക്കുന്നതിനായി കൈകൊർക്കുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങളാണ് മിഷദ് വിഭാഗം ചെയ്യുന്നത്.

മാലിന്യസർവ്വ - കാര്യക്ഷമമായ മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം ഒരുക്കുന്നതിന് തദ്ദേശരാജാ തലത്തിൽ ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വേ ആവശ്യമാണ്. ഈ സർവ്വേ പ്രകാരം ഏത് സംവിധാനമാണ് ഓരോ വീടുകൾക്കും സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും അനുയോജ്യമായ കിണക്കത്താനും അതിലും ഉചിതവും ഗുണനിധിക്കാവിന് സ്വീകാര്യവുമായ മാലിന്യ സംസ്കരണ രീതി നടപ്പാക്കാനും കഴിയും.

ഹരിതകർമ്മസേന പ്രവർത്തകർ ഓരോ വീടും സ്ഥാപനവും സന്ദർശിച്ച് ഓരോയിടത്തും ഉല്പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടുന്ന അജൈവാ-ജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ അളവ് ശേഖരിക്കുകയും നിലവിൽ അനുവദിച്ചിട്ടും വരുന്ന മാലിന്യ സംസ്കരണ രീതികൾ കണക്കത്തുകയും വേണം. അതോടൊപ്പം ജൈവമാലിന്യത്തെ ഉറവിടത്തിൽത്തന്നെ സംസ്കരിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ അവർക്ക് ലളിതമായി മനസിലാക്കിക്കൊടുക്കുകയും അജൈവാ മാലിന്യത്തിന്റെ ശേഖരണ, സാഭരണ, സംസ്കരണ, കൈമാറ്റ രീതികൾ വിശദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാണ്. വിവിധ ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപകരണങ്ങളും സംബന്ധിച്ച വിശദാശങ്ങൾ ഓരോ വീടിലും ലഭ്യമാക്കുകയും അവർക്ക് അനുയോജ്യമായ തെരഞ്ഞെടുക്കാൻ അവസരം നൽകുകയും വേണം.

നിലവിൽ ഏതെങ്കിലുമൊരു മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപാധി സന്തോഷിക്കുന്നതു വീടുകളിലേയും സ്ഥാപനങ്ങളിലേയും പ്രസ്തുത സംവിധാനം പരിശോധിച്ച്

അതിന്റെ പ്രവർത്തനക്ഷമതയും പരിഹരിക്കേണ്ടതായ പ്രശ്നങ്ങളുണ്ടെങ്കിൽ അതും വിവരശേഖരത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തണം.

മലിനജലം പുറത്തുവിട്ടുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ (ഫോട്ടുകൾ, റൈഡുററ്റുകൾ, വാഹനങ്ങളുടെ സർവ്വീസ് ഫ്ലൂഷൻകൾ തുടങ്ങിയവ) സർവ്വേ ചെയ്യുന്നേണ്ടിൽ അവർ പുറത്തുവിട്ടുന്ന ശാഖക്കാലിന്മാറ്റിന്റെ തരവും ഏകദേശ പ്രതിഭിന്നാളിവും വിവരശേഖരത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തണം.

മൊബൈൽ ആപ്പ് -മൊബൈൽ അധിഷ്ഠിത സോഫ്റ്റ്‌വെയർ ഉപയോഗിച്ച് ഓരോ തദ്ദേശരാജാ സ്ഥാപനത്തിലെയും എല്ലാ പീടുകളും സ്ഥാപനങ്ങളും പൊതുയിടങ്ങളും സന്ദർശിച്ചാണ് ഈ വിവരശേഖരണം നടത്തേണ്ടത്. ഇതിനാവശ്യമായ സർവ്വയുടെ വിശദമായ ചോദ്യാവലിയും സോഫ്റ്റ്‌വെയറും ഹരിതക്കേരള മിഷൻ തയ്യാറാക്കി നൽകും. വിവരശേഖരണവും അതോടൊപ്പുമുള്ള പൊതുജന ബോധവത്ക്കരണവും നടത്തുന്നതിന് ആവശ്യമുള്ള പരിശീലനം ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വൂച്ചക്ക് മുന്നോടിയായി, ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനം നൽകുന്നതാണ്.

ഹരിതകർമ്മസേനാപരിശീലനം - തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല മാലിന്യ സംസ്കരണ പരിപാടിയുടെ പൊതുസമീപനം, വിവിധ മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപാധികളും അവയുടെ പ്രവർത്തനവും, വിവരശേഖരണ ചോദ്യാവലിയും മൊബൈൽ അധിഷ്ഠിത സോഫ്റ്റ്‌വെയർ ഉപയോഗ രീതിയും എന്നിവയാണ് ഈ ഘട്ടത്തിലുള്ള പരിശീലനത്തിൽ ഉണ്ടാവേണ്ടത്. ഇതിന് എല്ലാ ഹരിതകർമ്മസേനനാംഗങ്ങൾക്കുമായി ഒരു ഏക ദിന പരിശീലനം മതിയാക്കും.

തുടർന്ന് സർവ്വക്കായി രണ്ടാഴ്ചത്തെ സമയം നൽകാവുന്നതാണ്. ലഭിക്കുന്ന വിവരങ്ങൾ നിശ്ചിത ഫോർമാറ്റിൽ ഹരിതകർമ്മസേന തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനും ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിനും കൈമാറേണ്ടതാണ്.

തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല ശില്പശാല - അതതു തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിലെ ഹരിതക്കേരളാ മിഷനും ഉപമിഷൻ കർമ്മസമിതിയും എല്ലാ വാർഡ്യുമെന്നാർമ്മാരും ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വിദഗ്ധഭാംഗങ്ങളും ഹരിതകർമ്മസേനനാംഗങ്ങളും മറ്റ് താൽപര്യമുള്ള പാരജനങ്ങളുമാണ് ഈ ശില്പശാലയിൽ പങ്കെടുക്കേണ്ടത്. ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വൂച്ചയുടെ ലഭ്യമായ വിവരങ്ങൾ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വിദഗ്ധഭർ ഭക്താശീകരിച്ചു ആവശ്യമാക്കണം.

വാർഡ്യുകളിൽ നിന്നും ലഭിക്കുന്ന വിവരങ്ങളിൽ സംശയാസ്പദമായതോ, പ്രത്യുക്ഷത്തിൽ കാണുന്ന കുറവുകളോ ശ്രദ്ധിക്കപ്പെട്ടാൽ അത് പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികളും (പുനർസ്വീകരണം, ഫോകസ് ശൃംഖല ഡിസ്കൗണ്ട്, ഉപസമിതിയിലും നടത്താവുന്ന അനോഷ്ടണം മുതലായവ) അതിനുള്ള സമയക്രമവുംതീരുമാനിക്കണം.

ലഭിച്ച വിവരങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിശദമായ മാലിന്യ സംസ്കരണ പരിപാടിയുടെ രൂപരേഖ -ഗാർഹികതലത്തിലും, സ്ഥാപനതലത്തിലും, സാമൂഹിക തലത്തിലും നടപ്പാക്കേണ്ടവ - ആവിഷ്കരിക്കുകയും അധിക വിവരശേഖരണം ആവശ്യമെങ്കിൽ അതുകൂടി തീർത്ത പുർണ്ണ പ്രവർത്തന പദ്ധതി (DPR) സമയബന്ധിതമായി തയ്യാറാക്കി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന

ഭരണസമിതിക്ക് സമർപ്പിക്കുന്നതിനായി, ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിന്റെ മുഖ്യച്ചുമതലയിലൂള്ള ഒരു ഉപസമിതിയെ നിശ്ചയിച്ച് ഏൽപ്പിക്കുകയുമാണ് ഈ ശില്പഃശാലയിൽ നടക്കേണ്ടത്.

പ്രവർത്തന പദ്ധതി -തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപന ഭരണസമിതിയുടെ അംഗീകാരം ലഭിച്ച മാലിന്യ സംസ്കരണ പരിപാടി അനുസരിച്ച്, രണ്ടുമാസം കൊണ്ട് ആവശ്യമായ ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളും പൊതുസംവിധാനങ്ങളും മറ്റ് അനുബന്ധ ക്രമീകരണങ്ങളും ഒരുക്കുകയും പ്രവർത്തനക്ഷമമാക്കുകയും വേണം. തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനവും ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനവും ഹരിതകർമ്മ സേനയും ഒത്താരുമിച്ച പ്രവർത്തനം ഇതിനായി നടത്തണം.

തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനം നേരിട്ടു നടത്തുന്ന പൊതു മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ള ചെലവ് പദ്ധതി വിഹിതത്തിൽ നിന്നും കണ്ണടക്കത്താണ്. വിട്ടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും സ്ഥാപിക്കുന്ന ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ ചെലവ് ബന്ധപ്പെട്ട വിട്ടുകമകളും സ്ഥാപനം ഉടമസ്ഥതയിൽ ഉപകരണവിലയുടെ പകുതി മാത്രം തുടക്കത്തിൽ ഇടകാക്കുകയും, ബാക്കി 10-12 തവണകളായി പ്രതിമാസ യൂസർഫീഷ്യാടോപ്പം വാങ്ങുകയും ചെയ്യുന്ന രീതി സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ഇതിനുള്ള പ്രാഥമിക ചെലവു വഹിക്കുന്നതിനായി തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനം കോർപ്പസ് ഫണ്ട് / വയസിലിറ്റി ഗ്രാഫ് ഫണ്ട് നീക്കിവയ്ക്കണം. ഉപകരണവില സന്നദ്ധമായി കണ്ണടക്കാനാക്കാതവർക്കായി (BPL) തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനം സബ്സിഡി നൽകാവുന്നതുമാണ്.

വയസിലിറ്റി ഗ്രാഫ് ഫണ്ട്, ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ പ്രവർത്തന ചെലവുകൾ, ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിനുള്ള ഫൈസ്, പൊതുസംവിധാനം ഒരുക്കുന്നതിനുള്ള മൂലധന-ആവർത്തന ചെലവുകൾ എന്നിവ ഓരോ പ്രദേശത്തിന്റെയും മാലിന്യത്തിന്റെ അളവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകമായി തന്നെ നിജപ്പെട്ടുതേണ്ടിക്കാണ്. ചെലവുകൾ വഹിക്കുന്നതിനും മൂലധന നിക്ഷേപത്തിനും നൃായമായ പ്രതിഫലം ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും പ്രാദേശികമായ വരുമാന ദ്രോതസ്സുകൾ നിജപ്പെട്ടുതുവാനുള്ള സംവിധാനം നിഷ്ഠയേണ്ടി മേൽനോട്ടത്തിൽ നിർവ്വഹിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതുസംബന്ധിച്ച് വിശദമായ ചട്ടങ്ങൾ തദ്ദേശ സാധാരണ വകുപ്പ് തയ്യാറാക്കി നൽകുന്നതാണ്.

അതതു പ്രദേശത്ത് ഏതൊക്കെ വിധത്തിലുള്ള ജൈവമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളാണ് വേണ്ടിവരുന്നത് എന്നതിനുസരിച്ച്, ഹരിതകർമ്മ സേനയിലേക്ക് കൂടുതൽ അംഗങ്ങളെ ആവശ്യമുണ്ടായെന്നു പരിശോധിക്കുക, ആവശ്യമെങ്കിൽ കൂടുതൽ പേരെ കണ്ണടക്കി ചേർക്കുക, പുതുതായി ചേർക്കപ്പെടുന്നവർക്ക് കൂടി പ്രാഥമിക പരിശീലനം (തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനതല മാലിന്യ സംസ്കരണ പരിപാടിയുടെ പൊതുസമീപനം, വിവിധ മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപാധികളും അവയുടെ പ്രവർത്തനവും എന്നിവയ്ക്കുന്ന പരിശീലനം) നൽകുക എന്നീ പ്രവർത്തനങ്ങൾ കൂടി ഇതു ഘട്ടത്തിൽ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനവും ഹരിതകർമ്മസേനയും ചേർന്നു നടത്തണം.

വിട്ടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളുടെങ്ങനെ ശുണ്ടോക്കുവിഭാഗവുമായി നേരിട്ടു ബന്ധപ്പെടുന്നവർ അമവാ ശൈലീ ടെക്നോളജിക്സ് ആയിരിക്കും ഹരിതകർമ്മ

സേനയുടെ ഫീൽഡ് പ്രവർത്തകൾ. 5-10 ഗ്രീൻ ടെക്നോളജിസ് ഒരാളുന്ന നിലയ്ക്ക് ഗ്രീൻ സുപ്പർവൈസർമാരും പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ആകാശ മേൽനോട്ടവും റിപ്പോർട്ടിങ്ങും (കമ്പ്യൂട്ടർ അധിഷ്ഠിതമായി) കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള കോഓർഡിനേറ്റർമാരും അടങ്കുന്ന പുർണ്ണ ഓഫീസ് സാമ്പിയാനും ഈ ലഭ്യത്തിൽ ഹരിതകർമ്മസേന കൈവരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഈത് രൂപീകരിക്കപ്പെടുകയും പ്രവർത്തനക്ഷമമാകുകയും ചെയ്യുന്നുവെന്ന് ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനവും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനവും ഉറപ്പാക്കണം. ആവശ്യമെങ്കിൽ അതിനുള്ള സഹായവും നൽകണം.

ആദ്യ ലഭ്യത്തിലുണ്ടാകാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ കൂട്ടായി പരിഹരിച്ചുകൊണ്ട് നാലു മാസത്തിനുള്ളിൽ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ക്രോധാടുകയും ചേർത്ത് സുഗമമായി നടക്കുന്നതാക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യമാണ് ഉണ്ടാവേണ്ടത്. ഈതിൽ രണ്ടുമാസം കൊണ്ട് ആവശ്യമായ ഉറവിടമാലിനു സംസ്കരണ സംവിധാന ആളും പൊതുസംബന്ധിയാനങ്ങളും ഒരുഞ്ചുകയും ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ പുർണ്ണ സാമ്പിയാനും പ്രവർത്തനക്ഷമമാകുകയും ചെയ്യണം. ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ പ്രവർത്തന സംവിധാനം രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന മുറയ്ക്ക് അതരു തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനങ്ങളിൽ സീകരിച്ചിരിക്കുന്ന മാലിന്യ സംസ്കരണാരിതികൾക്ക് അനുയോജ്യമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ - മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ രൈനാംബിന് പരിപാലനം, അടുകുറപ്പിനികൾ തുടങ്ങിയവ- നടത്തുന്നതിനാവശ്യമായ പരിശീലനം (ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ രണ്ടാം പരിശീലനം) ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനം ഹരിതകർമ്മസേനനാംഗങ്ങൾക്ക് നൽകേണ്ടതാണ്.

ആദ്യ രണ്ടുമാസങ്ങളിൽ (മേൽപ്പറഞ്ഞ സംവിധാനങ്ങൾ പുർത്തിയാക്കുന്നതുവരെ) തെരഞ്ഞെടുത്തുകപ്പെടുന്ന പ്രദേശങ്ങളിൽ പെപല്ര് അടിസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുകയും, ഈ ലഭ്യത്തിൽ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപന തീരുമ്പ് മേൽനോട്ടം ഉറപ്പാക്കുകയും, അതിലും നടത്തിപ്പ് പ്രശ്നങ്ങളും പോരായ്മകളും കാണുന്നതിൽ പരിഹാരങ്ങൾ ആവിഷ്കരിക്കുകയും വേണം. വിടുകളും സ്ഥാപനങ്ങളുടുമ്പങ്ങുന്ന ഗുണനാശക്കാരിൾ, ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ ഗ്രീൻ ടെക്നോളജിസ്റ്റർ, ഗ്രീൻ സുപ്പർവൈസർമാർ, ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനം, തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനം എന്നിങ്ങനെയുള്ള ഏല്ലാ ലഭകങ്ങളുടെകയും പ്രവർത്തനക്ഷമതയും പരസ്പരബന്ധവും റിപ്പോർട്ടിങ്ങ് സംവിധാനവും ഈ പെല്ല് പ്രവർത്തനകാലത്ത് കൂടുന്നതായി മാറണം. തുടർന്നുള്ള രണ്ടുമാസം കൊണ്ട് പ്രവർത്തനം തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ മൊത്തമായി വ്യാപിപ്പിക്കുകയാണു് വേണ്ടത്.

“സീറോ വെസ്റ്റ്” മാതൃക

“സീറോ വെസ്റ്റ്” എന്നാൽ കുമിലിയിൽ നിന്നും ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന ഏല്ലാ വസ്തുകളും സുരക്ഷി തമായി കുമിലിലേക്ക് തിരികെ പോകുന്ന ആവശ്യ സംജ്ഞാത്മകയാണ്. ഈതുകൊണ്ട് മാലിന്യത്തിന്റെ ഉല്പാദനത്തിൽ കൂറവു വരുത്തുക (Reduce), അതിനുവേണ്ടി വസ്തുവകളുടെ പുനരുപയോഗം വർദ്ധിപ്പിക്കുക (Reuse), പുർണ്ണമായും ഉപയോഗശുന്ധമായവയെ രൂപാദാന വരുത്തി പുനരുപയോഗം മറുപ്പുനാശം മാറ്റുക (Recycle) എന്നിവ നടപ്പാക്കപ്പെടണം. മാലിന്യത്തെ പുർണ്ണമായും ഉല്ലാസമായും ചെയ്യുക എന്ന ലക്ഷ്യം കൈവരിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രായ്യാഗ്രികൾക്കും മിത്രവ്യഞ്ഞാധനയും കാര്യക്ഷമവും ദീർഘവിഷയങ്ങളുടെ കൂടിരുത്തുമായ അംഗമാണ് സീറോ വെസ്റ്റ് മാതൃക.

പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഘടന ഇനിപ്പറയുന്ന വിധമാകാം-

വീടുകൾ

വീടുകൾ സന്ദൃശ്യമായി മാലിന്യമുക്തമാക്കുന്നതിന് ജൈവ-അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ കൈകാര്യംചെയ്യുന്നതിനുള്ള സമഗ്രമായ പ്രവർത്തനങ്ങളും വിവിധ വിഭാഗങ്ങളിൽ പെടുന്നവർക്കുള്ള വ്യത്യസ്തമാർഗ്ഗങ്ങളും അതിനുസരിച്ച് കൊടുക്കേണ്ട യൂസർഫീസുംചുവരെ പ്രതിപാദിക്കുന്നു.

1. സംസ്കരണസംവിധാനം

- 1) സ്ഥലപരിമിതിയുള്ള വീടുകൾക്ക് കിച്ചുണ്ടിൻ, മണികലം കണ്ണോട്ട് അമോ സ്ഥലവല്പ്പുതരഞ്ഞുസരിച്ച് ബാധാഗ്രാം പൂർണ്ണ തുടങ്ങിയവ.
- 2) അഞ്ചേസറ്റിൽ കൂടുതൽ തുറന്ന സ്ഥലവല്പ്പുതയുള്ള വീടുകളിൽ വീടുകൾക്ക് വീടുകൾക്ക് താല്പര്യത്തിനുസരിച്ച് പരിപാലന സൗകര്യം ഉറപ്പാക്കിയ വളക്കുഴികൾ.
- 3) മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗങ്ങൾ സ്വികാര്യമല്ലാത്തവർക്ക് തദ്ദേശ ഭരണസഹാപനം ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന പൊതുസംവിധാനത്തിൽ, സന്ദർഭ ചെലവിൽ, നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട റിതിയിൽ തരംതിരിച്ച് മാലിന്യമതിക്കുകയോ തദ്ദേശ ഭരണസഹാപനം ചുമതപ്പെടുത്തുന്ന മാലിന്യശേഖരണ സംവിധാനത്തിന് കൈമാറുകയോ (യൂസർഫീസ് നൽകിക്കൊണ്ട്) ചെയ്യാവുന്നതാണ്. മാലിന്യം സയം പൊതുസംവിധാനത്തിൽ ഏതിനിക്കുന്നവർക്ക് സ്വന്മാർക്കാർഡ് ഏർപ്പെടുത്തി ഇത് നടപ്പാക്കുന്നുമേന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തേണ്ടതാണ്.
- 4) വീടുകളിൽ നിന്നും കടലാസും പൂണ്ടിക് മാലിന്യവും മാസത്തിലോരിക്കൽ, മരുന്നുസ്ട്രീപ്പുകളും, ടൂൽപ്പെട്ടും സൗന്ദര്യവർദ്ധക സാമഗ്രികളുടെക്കണ്ണുള്ള പലവിധ നിയോപയോഗവാസ്തവ്യക്കളും കൂടുതലും കുറവാക്കുന്നതിലോരിക്കൽ, ഇ-വോട്ട് ആർ മാസത്തിലോരിക്കൽ, ലെതർ ഉത്പന്നങ്ങൾ വർഷത്തിലോരിക്കൽ എന്നിങ്ങനെ ഹരിതകർമ്മങ്ങൾ ശേഖരിക്കുന്നതാണ്.

കൂടുതലം സ്ഥലങ്ങൾ, മറ്റ് സ്ഥാപനങ്ങൾ, പൊതുസ്ഥലങ്ങൾ

- 1) ജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം സ്ഥാപിക്കാൻ സ്ഥലസൗകര്യമുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ, അവിടെത്തെ മാലിന്യത്തിന്റെ അളവി നുന്നുസരിച്ച് ശേഷിയുള്ള ബാധാഗ്രാം പൂർണ്ണക്കാലോ ഏയ്രോബിനോ (തുന്നുർമുഴി മാതൃക) സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്.
- 2) സ്ഥലക്കൂറവോ പരിപാലന സൗകര്യക്കൂറവോ മുള്ള സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നും ഹരിതകർമ്മങ്ങൾ ദേവനംഭിനം ജൈവ മാലിന്യം ശേഖരിച്ച് പൊതു സംവിധാനത്തിൽ ഏതിനിച്ച് സംസ്കരിക്കുകയോ സ്ഥാപനങ്ങൾ

മാലിന്യത്തിന്റെ അളവു കുറയ്ക്കുന്നതിനായി അജൈവ വന്നതുക്കളുടെ ഉപയോഗം

കുറക്കുക (Reduce), പുനരുപയോഗം (Reuse) വർദ്ധിപ്പിക്കുക, പുന:ചുരുക്കണം (Recycle) ദേഹത്താം പൂജ്യപ്പെട്ടിക്കുക എന്നിവ ജനങ്ങളിലെ ഭാഗമായും സംസ്കാരമായും മാറണം.

ഇതിനുവേണ്ടി പദ്ധതി ആസൂത്രണ ത്തിൽ സഹായിക്കാനുള്ള സന്നദ്ധ പ്രവർത്തനം ദേഹത്താഹിപ്പിക്കൽ, ജനപിന്തുണയും പകാളിത്തവും ഉറപ്പാക്കൽ, ഇതര വിഭവ സ്ഥാപിക്കൽ, തീരിന് ആനന്ദരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കൽ, ഉത്തരവാദിത്വം ഏറ്റുടുക്കൽ, ജീവിതശൈലിയിലും ജീവിതരീതിയിലും മാറ്റം ഒരുത്തൽ എന്നിവ കൈവരിക്കുന്നതിന് പര്യാപ്തമായ തുന്നങ്ങളാണ് ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ കാസ്യയിൽ സ്വികരിക്കേണ്ടത്.

സാധം പൊതു സംവിധാനത്തിൽ മാലിന്യമെന്നതിക്കുകയോ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. മാലിന്യം സാധം പൊതുസംവിധാനത്തിൽ എത്തിക്കുന്നവർക്ക് സ്ഥാർട്ടകാർഡ് എൻപ്പട്ടത്തി ഇത് നടപ്പാക്കുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തേണ്ടതാണ്.

- 3) അങ്ങേജവമാലിന്യം ശേഖരിക്കുന്നതിൽ കാലാവധി മാലിന്യത്തിൽ അളവിനുസരിച്ച് തീരുമാനിക്കേണ്ടതാണ്.

2. യുസർ ഫീ

പൊതുമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന പദ്ധതാർ യുസർഫീ നൽകേണ്ടതുണ്ട്. സർക്കാർ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കുനുസൂതമായാകും യുസർഫീ നിശ്ചയിക്കുന്നത്. ഇതിനു സഹായകമായ മാർഗ്ഗരേഖ അനുബന്ധം-2 ആയി നൽകുന്നു.

അനുബന്ധം-2 ഒരു നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന യുസർഫീ ഓരോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസമാപനത്തിനു തീരുമാനിക്കാവുന്ന പരമാവധി ഫീസാണ്. ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വീസിലൂടെ ലഭിച്ച വിവരങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ തയ്യാറാക്കുന്ന തദ്ദേശസ്വയംഭരണാടിസ്ഥാനത്തിലൂള്ള വിശദമായ മാലിന്യ സംസ്കരണ പരിപാടിയുടെ പുർണ്ണപ്രവർത്തന പദ്ധതി (DPR) അംഗീകരിച്ചതിനുശേഷമാണ് ഓരോ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബന്ധകമായ യുസർഫീയും നിശ്ചയിക്കപ്പെടുന്നത്. DPR തയ്യാറാക്കുന്നതിന് തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല ശില്പശാല നിശ്ചയിച്ച ഉപസമിതി ആവശ്യമായ ശുപാർശകൾ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് നൽകേണ്ടതാണ്. യുസർഫീയിൽ ഇളവ് നൽകുന്നതിനോ ബിഹിന്റെ തുടങ്ങിയ വിഭാഗത്തിൽപ്പെട്ട വീടുകളെ യുസർഫീയിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കുന്നതിനോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസമാപനത്തിന് തീരുമാനിക്കാവുന്നതാണ്. ഇങ്ങനെ ഇളവു നൽകുന്ന തുക തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ഹരിതകർമ്മ സേനയ്ക്ക് നേരിട്ട് നൽകേണ്ടതാണ്.

ആശുപ്രതികളുടെ ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണപദ്ധതി തയ്യാറാക്കുന്നും പ്രത്യേക ശ്രദ്ധ പുലർത്തേണ്ട നടപടികൾ അനുബന്ധം-3 ആയി നൽകുന്നു.

രബിനജലം പുറത്തുവിടുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ ആവർ മുൻപുള്ളിക്കുന്ന ദ്രവംാലിനും ശുഖീകരണം ഉറപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള സാമ്പര്യാനുഭാവം സന്താ ചെലവിൽ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കണം. ഇത് ശരിയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുവോയെന്ന് മാസത്തിൽ രണ്ടുതവണ പരിശോധിക്കുന്നതിന് ഹരിതകർമ്മസേനാംഗത്തിന് അനുമതി നൽകണം.

5. സംഘടന സംവിധാനം

1) ഹരിതകർമ്മസേന

ഓരോ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനവും ഹരിതമിഷൻ നിശ്ചയിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾ അടിസ്ഥാനമാക്കി ഹരിതകർമ്മസേനയെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിനുള്ള നടപടി ക്രമങ്ങളും ജലടനയും ഉപവിഭാഗം 3-ൽ (മുന്നാറുക്ക പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ) വിശദമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. മാലിന്യ പരിപാലന ആവശ്യകതാ സർവൈക്കേട അടിസ്ഥാനത്തിൽ കാണുന്നതിയ വിവിധ വിഭാഗങ്ങളിൽപ്പെട്ട വീടുകളുടെയും സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും പൊതു സംവിധാനത്തിന്റെയും ആവശ്യകത അനുസരിച്ച് നിശ്ചയിക്കുന്ന ഏല്ലാം ആംഗങ്ങളുള്ള പ്രവർത്തന സംവിധാനം ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് ഉണ്ടാകും. ഇവർക്കു നൽകേണ്ട പരിശീലനം, ഇവർ ഏറ്റെടുക്കേണ്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടങ്ങിയവ ഹരിതസ്ഥാന സ്ഥാപനത്തിന്റെ സഹകരണത്തോടെ ഹരിതമിഷൻ മാർഗ്ഗരേഖയുസരിച്ച് തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനം നടപ്പിൽ വരുത്തേണ്ടതാണ്.

തദ്ദേശസാധാരണ സഹാപന സെക്രട്ടറിക്കാൻ ഹരിതകർമ്മസേന അവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഭരണപരമായി റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യുന്നത്. മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാങ്കേതിക റിപ്പോർട്ടുകൾ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിനും നൽകാണ.

ഹരിത കർമ്മസേന താഴെ പറയുന്ന സെവനങ്ങളാണ് നിർവ്വഹിക്കേണ്ടത്-

മുന്നൊരുക്ക പ്രവർത്തനത്തിലും പെല്ലറ്റ് പ്രവർത്തന ഐട്ടത്തിലും

- ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വേച്ചക്ക് മുന്നോടിയായുള്ള പ്രവരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ
- ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വേ നടത്തൽ
- റിടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും സർവ്വേ പ്രകാരം തെരഞ്ഞെടുത്തിരിക്കുന്ന ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് മേൽനോട്ടം വഹിക്കുക.
- സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്ന സംവിധാനങ്ങൾ ക്രമപ്രകാരമാണോയെന്നു പരിശോധിക്കുക, ഇതിന് ആവശ്യമെങ്കിൽ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വിദഗ്ധരുടെ പരിശോധന ഉറപ്പാക്കുക. പരിശോധന നടത്തി ക്രമപ്രകാരമാണോയും കാണുന്നവയുടെ നിർമ്മാണ ചെലവ് (ശൃംഖലാക്രമം വിഹിതം കുറച്ചും സാക്ഷി) അനുവദിച്ചു നൽകാൻ തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനത്തിലേക്ക് സർട്ടിഫൈ ചെയ്തു നൽകുക.
- നിലവിൽ ചീല റിടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലുമുള്ള പ്രവർത്തനക്ഷമമല്ലാത്ത മാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപാധികളുടെ അടുകുറപ്പണികൾ നടത്തി പ്രവർത്തന യോഗ്യമാക്കുക

തുടക്കപ്രവർത്തന ഐട്ടത്തിൽ

- ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനമുള്ള റിടുകളും സ്ഥാപനങ്ങളും രണ്ടാഴ്ചയിലോറിക്കൽ സന്ദർശിച്ച് ജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാന ത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം പരിശോധിക്കുകയും ആവശ്യമായ നിർദ്ദേശം നൽകാനും പരിപരണവും.
- കമ്പോള്ലിങ്ങ് റീതി സ്വീകരിക്കുന്ന റിടുകളിലും, സ്ഥാപനങ്ങളിലും മാസത്തിലോറിക്കൽ അതിനാവശ്യമായ അസംസ്കൃത വസ്തുകൾ എത്തിക്കൽ.
- ഏല്ലാ റിടുകളിൽ നിന്നും സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നും നിശ്ചിത ഇടവേളകളിലുള്ള അജൈവമാലിന്യങ്ങൾവരണ്ട്, (കടലാസും പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യവും മാസത്തിലോറിക്കൽ, മരുന്നുന്നട്ടിപ്പുകളും, ടുത്തപ്പേരും സൗംഘ്യവർഷക, സാമഗ്രികളുടെമുള്ള പലവിധ നിയോപയോഗവസ്തുകളുടെ ട്രാബുകളും കവറുകളും രണ്ടുമാസത്തിലോറിക്കൽ, പൊട്ടുന്ന ഫ്രാസ്റ്റുകൾ മുൻ മാസത്തിലോറിക്കൽ, ഇ-വേഗ്സ് ആർ മാസത്തിലോറിക്കൽ, ലെതർ ഉൽപന്നങ്ങൾ വർഷത്തിലോറിക്കൽ എന്നിങ്ങനെ)
- പൊതുമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സെവനങ്ങൾ തദ്ദേശക്കാരാണെന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ ആവശ്യപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ ഏറ്റുടന്തെ നടപ്പിലാക്കണം.
- മലിനജലം ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ദ്രാവകമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനം ശരിയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുവെന്ന് മാസത്തിൽ രണ്ടുതവണ പരിശോധിക്കുകയും ശുശ്രീകരിക്കാത്ത മലിനജലം പൊതുസ്ഥലങ്ങളോ ജലഗേശവരങ്ങളിലേക്കോ ഒഴുക്കുന്നില്ലെന്നും ഏവിടെയും തള്ളംകെട്ടി നിർത്തുന്നു

ക്ലോനും ഉറപ്പാക്കണം. ഇതിൽ വീഴ്ച വരുത്തുന്നവർക്ക് പിച്ചുമത്തുന്നതിനും പ്രവർത്തനാനുമതി നിഷയിക്കുന്നതിനും തദ്ദേശ സാധംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനും റിപ്പോർട്ടും നൽകണം.

- ശ്രീൻ പ്രോട്ടോക്കോളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സേവനങ്ങൾ നൽകണം.
- മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട റിപ്പോർട്ടുകൾ ഹരിതക്കേരള മിഷൻ നിശ്ചയിക്കുന്ന മാതൃകയിലും ഇടവേളകളിലും തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനത്തിനും ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിനും കൈമാറണം.
- ഹരിതക്കേരള മിഷൻ തീരുമാനിക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള ഫോധവത്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കണം.
- പരിശീലനം നൽകിയ ജീവനക്കാരെ വീടുകളിൽ ജൈവപച്ചകൾ കൂഷിയുടെ പരിപാലനത്തിനായി അയയ്ക്കണം.
- വീടുകളിലും, സ്ഥാപനങ്ങളിലും സ്ഥാപിക്കുന്ന ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ സംബിധാനങ്ങൾക്കും പൊതു മാലിന്യസംസ്കരണസംബിധാനങ്ങൾക്കും ഏതൊക്കെയിലും തകരാറുകൾ റിപ്പോർട്ടു ചെയ്യപ്പെട്ടാലും 24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ നേരിട്ടു പരിശോധിച്ച് പരിഹരിക്കണം. അവർക്കു പരിഹരിക്കാനാകാത്തതാണെങ്കിൽ ഹരിതസഹായസ്ഥാപനത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ സമയത്തിനുള്ളിൽ പരിഹരിക്കണം.
- ഹരിതകർമ്മസേന നൽകുന്ന സേവനങ്ങൾക്ക് തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപന തീരുമാനിക്കുന്ന യുസർഫീസ് ഇംഗ്രാക്കാവുന്നതാണ്. ഹരിതകർമ്മസേനയിലെ ശ്രീൻ സുപ്രദീപവസർമ്മാരാണ് വീടുകളിലും, സ്ഥാപനങ്ങളിലും മാസത്തിലൊരിക്കെലത്തി യുസർഫീസ് ശേഖരിക്കേണ്ടത്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ഏതെങ്കിലും വിധത്തിലുള്ള ബുദ്ധിമുട്ട് നേരിട്ടുനുവേണ്ടിൽ അതു പരിഹരിക്കാൻ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ സഹായമുണ്ടാക്കുന്നതാണ്.
- അജൈവമാലിന്യത്തിലെ മുല്യമുള്ള വസ്തുകൾ കേരളകമ്പനിയോ അതുപോലെയുള്ള മറ്റ് സംബിധാനങ്ങളോ വഴി വിപണനം ചെയ്യുന്നതിലും ജൈവമാലിന്യങ്ങളുടെ കമ്പോന്റീസ്റ്റിലും കെടുത്തിരിക്കുന്ന ജൈവവളർത്തിന്റെ വിൽപ്പനയിലും കെടുത്തിരിക്കുന്ന വരുമാനത്തിന്റെ ഒരു നിശ്ചിത വിഹിതം ഹരിതകർമ്മ സേനയ്ക്ക് സ്വയംപര്യാപ്തത കൈവരിക്കുന്നതിനുള്ള ഭാർഗ്ഗണ്യായിരിക്കും. ഇതിനാവശ്യമായ പ്രോട്ടോക്കോൾ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനം തയ്യാറാക്കി തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ അംഗീകാരത്തോടെ നടപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

ഇതിനുപുറമേ, ഹരിത കർമ്മസേനയ്ക്ക് സാമ്പത്തിക സ്വയംപര്യാപ്തത നേടുന്നതിനായി ഇവ മേഖലയിൽ തന്നെ മറ്റ് ടടനവധി പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏറ്റുടക്കാനാകും. സ്വാപ്പ് ഷോപ്പ്, റിപ്പയൽ ഷോപ്പുകൾ, പരിസ്ഥിതി സൗഹ്യം ഉല്പന്നങ്ങളുടെ ഉല്പന്നന യൂണിറ്റുകൾ തുടങ്ങിയവയെക്കു ഇങ്ങനെയുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളാണ്. ഇവയുടെ വിശദാംശങ്ങൾ അനുബന്ധം 4 ആയി നൽകുന്നു.

2) ഹരിത സഹായസ്ഥാപനം

ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്കാവശ്യമായ സാങ്കേതിക പിന്നുണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള സംബിധാന മാണം ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനം. ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് പ്രോഗ്രാമ്മങ്ങൾക്കും സാങ്കേതിക വൈദഗ്ധ്യം ഉണ്ടായിരിക്കണം. സന്നദ്ധ സംഘടനകൾ, സാമൂഹ്യ സ്ഥാപനങ്ങൾ,

കമ്പനികൾ തുടങ്ങി ഈ മേഖലയിൽ മുൻപറിചയവും സാങ്കേതിക പരിജ്ഞാനവുമുള്ള സ്ഥാപനങ്ങളെ ഇതിനായി ഹരിതക്കേരളമിഷൻ തൊബദ്ധത്വക്കുന്നതാണ്. സ്ഥാപന നടത്തി മുന്നകാരിൽ സാങ്കേതിക വൈദഗ്യമുള്ളവർക്ക് പ്രോഫഷണലുകളും ഉണ്ടായിരിക്കും. ഹരിതകർമ്മ സേനയിൽ നിന്ന് ശൈഖരിക്കുന്ന വിവരങ്ങൾ ചെച്ച് റിപ്പോർട്ടുകൾ തയ്യാറാക്കാൻ ശേഷിയുള്ളവർക്ക് സ്ഥാപന നടത്തിപ്പുകാരിൽ ഉണ്ടായിരിക്കും. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഫോറുത്ത യുള്ള ആളുകൾ സ്ഥാപനത്തിൽ മുഴുവൻ സമയ പ്രവർത്തകരായി ഉണ്ടായിരിക്കും.

തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപന സെക്രട്ടറിക്കാൻ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനങ്ങൾ അവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഭരണപരമായി റിപ്പോർട്ടു ചെയ്യുന്നത്. മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാങ്കേതിക റിപ്പോർട്ടുകൾ ഹരിത കേരളാ മിഷൻിലേക്കു കൂടി നൽകാണ്.

ച്രാന്ത പ്രവർത്തനങ്ങൾ

1. ഹരിത കർമ്മസേനക്ക് ആവശ്യമായ പരിശീലനം (മുന്നൊരുക്ക പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ വിശദമാക്കുന്ന പ്രകാരം രണ്ട് എടുത്തായി)നൽകുക.
2. അതുപെടെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ പ്രദേശത്തിന്റെ സവിശേഷതകൾക്കുനുസരിച്ചും ഹരിതക്കേരളാമിഷൻ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്ക് അനുസരപരമായും വിവിധ പ്രകാരണപരിപാടികൾ ആവിഷ്കരിച്ച് ഹരിതകർമ്മസേനയുടെയും തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനേക്കിയും പകാളിത്തത്തോടെ നടപ്പാക്കുക.
3. ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വേയിലൂടെ ലഭിക്കുന്ന വിവരങ്ങൾ ക്രോധികരിച്ച് റിപ്പോർട്ടുക്കുകയും അത് തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല ശില്പശാലയിൽ അവതരിപ്പിച്ച് ചർച്ച ചെയ്യുന്നതിന് നേതൃത്വം വഹിക്കുകയും ചെയ്യുക.
4. തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനതല ശില്പശാലയിൽ നിന്നുള്ള വിവരങ്ങൾ കൂടി ചേർത്ത് അതർ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ മാലിന്യസംസ്കരണ വിശദാംശങ്ങളും തയ്യാറാക്കി നൽകുക.
5. ഒജ്വലമാലിന്യസംസ്കരണത്തിനുള്ള പൊതുസംബന്ധിയാനങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ച് പ്രവർത്തന ക്ഷമമാക്കുന്നതിന് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണങ്ങളെ സഹായിക്കുക, ഇവ കൂടുമ്പു രിതിയിൽ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രോട്ടോക്കോൾ തയ്യാറാക്കി ഹരിത കർമ്മസേനയെ പരിശീലിപ്പിക്കുക, നിരീക്ഷണത്തിലൂടെയും നിർദ്ദേശങ്ങളിലൂടെയും ആവയുടെ കാര്യക്ഷമമായ പ്രവർത്തനം ഉറപ്പാക്കുക.
6. അഞ്ചേരിമാലിന്യങ്ങൾ വാങ്ങുന്നതിനു തയ്യാറാക്കു വിവിധ സ്ഥാപനങ്ങൾ (കൂടിക്കൊള്ള കമ്പനിയും അവർക്കു പുറതേ അനുയോജ്യരായ മറ്റൊക്കെന്നും) കണ്ണടക്കി, അവർക്കാവശ്യമായ രിതിയിൽ അഞ്ചേരിമാലിന്യം തരംതിരിച്ചു സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും അത് പരമാവധിവരുമാനം ലഭിക്കാവുന്ന രിതിയിൽ വിവരണ ചെയ്യുന്നതിനും ഹരിതകർമ്മസേനയെ പരിശീലിപ്പിക്കുക. ഇതിനാവശ്യമായ പ്രോട്ടോക്കോൾ തയ്യാറാക്കി തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ അംഗീകാരത്തോടെ നടപ്പാക്കുക.
7. ഐബിഡ് പ്രവർത്തനാലട്ടുമുറ്റം തുടർപ്പരവർത്തനാലട്ടുമുറ്റം ഹരിതകർമ്മസേന യുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ മോണിറ്റർ ചെയ്യുക, പ്രവർത്തനമികവു കൈവരിക്കുന്നതിനുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകുക.
8. ഹരിത കർമ്മസേനയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളെ വിലയിരുത്തുകയും ഇവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള റിപ്പോർട്ടുകൾ ഹരിതക്കേരള മിഷൻ തീരുമാനിക്കുന്ന മാതൃകയിലും ഇടവേളകളിലും തദ്ദേശരണസ്ഥാപനത്തിനും ജില്ലാമിഷനും ഹരിതക്കേരള നിഷനും നൽകുകയും ചെയ്യുക.
9. ഹരിത കർമ്മസേനക്ക് സാങ്കേതികസഹായം നൽകുക. അവർക്ക് പരിഹരിക്കാൻ കഴിയാത്ത സാങ്കേതിക പ്രശ്നങ്ങൾ, ഹരിത കർമ്മസേന ആവശ്യപ്പെടുന്ന

- അവസരത്തിൽ, രണ്ടു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനം നിയോഗിക്കുന്ന വിദഗ്ധൻ നേരിട്ട് പരിശോധിക്കേണ്ടതും ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ സമയത്തിനുള്ളിൽ പരിഹരിക്കേണ്ടതുമാണ്.
10. ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ വരുമാനം വിലയിരുത്തി സാമ്പത്തിക സ്ഥിരത വരുത്തുന്നതിനാവശ്യമായ പദ്ധതികളും നിർദ്ദേശങ്ങളും നൽകുക.
  11. ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനങ്ങൾ മാസത്തിൽ ഒരു ദിവസം അതാര് തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനത്തിൽ നേരിട്ടുള്ള ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വിലയിരുത്തേണ്ടതും ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ മെച്ചപ്പെടുത്താൻ ആവശ്യമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതുമാണ്.
  12. അതാര് തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനത്തിലെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വിലയിരുത്തി പദ്ധതിയുടെ നടത്തിപ്പിനാവശ്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഭരണസമിതിക്ക് സമർപ്പിക്കുക.

തദ്ദേശുടെ ചുമതലവിലുള്ള തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപന പ്രദേശത്തെ എല്ലാ മാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളും കുറ്റമുറീതിയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നുവെന്നും അവയിലെംബുമ്പോലും സാങ്കേതികപ്രശ്നങ്ങളാൽ തടസ്സപ്പെടുന്നില്ലെന്നും ഉറുപ്പുക്കേണ്ടത് ഹരിതസഹായസ്ഥാപനത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്തമായിരിക്കും. ഹരിതക്കേരള മിഷൻ നിശ്ചയിക്കുന്ന തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഓരോ കൂട്ടുറിലേപ്പുകളും തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിൽ ഉണ്ടാകുണ്ട് ജീവനക്കാരുടെ യോഗ്യതയും, അവർ നല്കേണ്ട സേവനങ്ങളും, സന്ദർശിക്കേണ്ട ഇടവോളുകളും താഴെ നൽകുന്നു.

(1) സാങ്കേതിക വിദഗ്ധൻ

ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ സാങ്കേതിക മികവ്, പ്രവർത്തനമികവ്, മാനേജ്മെന്റ് മികവ് എന്നിവ വിലയിരുത്തുന്നതിനും ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ സാമ്പത്തിക, സ്ഥിതി മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനാവശ്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ നല്കുന്നതിനും അവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ എക്ഷോപ്പിപ്പിക്കുന്നതിനും വൈദഗ്ധ്യമുള്ള ഒരാൾ. സാങ്കേതിക വിദഗ്ധൻ മാസത്തിലൊരിക്കൽ തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനം സന്ദർശിക്കേണ്ടതും ആവശ്യമെങ്കിൽ കുടുതൽ തവണ സന്ദർശിക്കേണ്ടതുമാണ്. പ്രോഫഷണൽ യോഗ്യതയുള്ള ഒരാളായിരിക്കുന്ന സാങ്കേതിക, വിദഗ്ധൻ.

(2) ടെക്നിഷ്യൻ

ഹരിതകർമ്മ സേനാംഗങ്ങൾക്ക് പരിഹരിക്കാൻ കഴിയാത്ത സാങ്കേതിക പിശവുകൾ നേരിട്ട് എത്തി പരിഹരിക്കാൻ കഴിയുന്ന സാങ്കേതിക, വൈദഗ്ധ്യവും ഹരിതകർമ്മ സേനയ്ക്കുള്ള സംശയങ്ങൾ ദുരീകരിക്കാൻ കഴിവുമുള്ള ആളായിരിക്കും. ടെക്നിഷ്യൻ ഓരോ തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനത്തിലും ആവശ്യപ്പെടുന്നതനുസരിച്ച് അവിടെ എത്തേണ്ടതാണ്. കേരളത്തിൽ നടപ്പിലാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഉറവിട മാലിന്യസംസ്കരണ പ്രവർത്തനത്തിൽ അറിവുണ്ടാകുന്നത് അഭികാശ്യമാണ്.

(3) ഫോർമാൾസിനേറ്റർ

ഹരിതകർമ്മ സേനയുമായും തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനവുമായും നിരതരം ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ എക്കോപിപ്പിക്കുക. എക്കോപനത്തിലും ആശയവിനിമയത്തിലും വൈദഗ്ധ്യമുള്ള ആളായിരിക്കുണ്ട്. തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനത്തിനും ജീലൂണിഷനും ഹരിതക്കേരളാമിഷനും ആവശ്യമായ റിപ്പോർട്ടുകൾ നൽകേണ്ട ചുമതല ഫോർമാൾസിനേറ്റർക്കാണ്.

ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിനാവശ്യമായ ടണ്ടർ നടപടികൾ (E.O.I, R.F.P) മേരുപ്പുറത്തെ വ്യവസ്ഥകൾ ഉൾപ്പെടുത്തി ഹരിതക്കേരളാമിഷൻ തയ്യാറാക്കി

കൂട്ടുർ അമവാ ജില്ലാ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഫറിത സഹായ സ്ഥാപനത്തെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ട ബന്ധത്തും വേതനം നിശ്ചയിക്കേണ്ടതുമാണ്. ഫറിതസഹായ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുത്തു നൽകുന്ന ചുമതലയും ഫറിതകേരളാമിഷനായിരിക്കും.

3) തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ചുമതലകൾ

1. ഫറിത കർമ്മസേന രൂപീകരിക്കുക, പ്രവർത്തിപ്പിക്കുക.
2. ഫറിതകേരളമിഷൻ തെരഞ്ഞെടുത്ത് നൽകുന്ന ഫറിതസഹായ സ്ഥാപനത്തെ നിയമിച്ച് അവരുമായി യാരണാവത്രം ഒപ്പുവെച്ച് കുക.
3. ഫറിതകേരളമിഷൻ തയ്യാറാക്കുന്ന മാതൃക അനുസരിച്ച് ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വേ ഫറിതകർമ്മസേനയും ഫറിതസഹായ സ്ഥാപനവും മുഖേന നടത്തുക. അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഓരോ വിടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും ഏത് സംവിധാനമാണ് എന്നത് തിരുമാനിച്ച് ഫറിതകേരളമിഷൻ കൈമാറുക.
4. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഡി.പി.ആർ-എൽ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാലിന്യ സംസ്കരണ മാർഗ്ഗങ്ങൾക്കായി ഇടക്കാക്കുന്ന ഫീസ് നിശ്ചയിക്കുക (അനുബന്ധം 2-ന് വിധേയമായി), ഇളവുകൾ തിരുമാനിക്കുക, അനുസരിച്ച് ഫറിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് നൽകേണ്ട തുക നിശ്ചയിച്ച് വകയിരുത്തുക.
5. ഉറവിടമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനു സഹായയന്നവും ഇളവുകളും ആവശ്യാനുസരണം വീടുകൾക്കും സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ലഭ്യമാക്കുക. ഇതിനുള്ള പ്രാഥമിക ചെലവു വഹിക്കുന്നതിനായി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന കോർപ്പസ് ഫണ്ട് / വയബിലിറ്റി ഗ്രാന്റ് ഫണ്ട് നിക്ഷിപ്തയ്ക്കുക.
6. ഏൻഐഹാഴ്സ്മെന്റ് നടപടികൾ ശക്തമാക്കുക.
7. ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനമോ വീടോ, ശുഡികൾക്കാത്ത മലിനജലം പൊതുസ്ഥലങ്ങളോ ജലഗ്രേഖങ്ങളിലോകൊണ്ട് ഒഴുക്കുകയോ അനാരോഗ്യ കരമായി തള്ളംകെട്ടി നിർത്തുകയോ ചെയ്യുകയും ഫറിത കർമ്മസേന അതിനെതിരെ നൽകുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പാലിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി റിപ്പോർട്ട് ലഭിച്ചാൽ വീഴ്ച വരുത്തുന്ന സ്ഥാപനത്തിന് പ്രവർത്തനാനുമതി നിഷേധിക്കുകയും പിഴച്ചുമത്തുകയും ചെയ്യുക.
8. ഫറിത കർമ്മസേനയുടെ പ്രവർത്തനത്തെ സംബന്ധിച്ച റിപ്പോർട്ട് പരിശോധിച്ച് നടപടി സ്വീകരിക്കുക.
9. ഫറിത കർമ്മസേനയും ഫറിതസഹായസ്ഥാപനവും മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ നടത്തിപ്പിലോ അറ്റകുറപ്പിലോ പരാതികളോ സമയബന്ധിതമായി പരിഹരിക്കുന്നതിലോ വീഴ്ച വരുത്തുന്നവെക്കിൽ അവർക്ക് പിഴച്ചുമത്തുനടക്കമുള്ള ശിക്ഷാ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുക.
10. സൊശ്യൽ ഓഫീസ് ടീമിനെ നിയോഗിക്കുക.
11. പൊതുസംബന്ധിയാനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുക.
12. ഫറിതസഹായസ്ഥാപനത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം തുടർച്ചയായി തുപ്പതികരംമല്ലെങ്കിൽ ആത് ഫറിതകേരളമിഷനെ അറിയിക്കുകയും ഫറിതകേരള നിഷൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന പുതിയ സ്ഥാപനത്തെ നിയമിക്കുകയും ചെയ്യുക. ഓരോ ആറുമാസകാലയളവിലും ഫറിതസഹായസ്ഥാപനത്തിന്റെ പ്രവർത്തനമികവ് പരിശോധിക്കേണ്ടതാണ്.
13. മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനുവരുമ്പോൾ കമ്പോളിങ്സ് യൂണിറ്റുകൾ, മൊബൈൽ തുട്ടുർമ്മുഖികൾ, കമ്പ്യൂണിറ്റിവയോഗ്യാസ് ഫോൺകൾ, അജൈവ മാലിന്യസംഭരണ ഫെറെറ്റിമെഡിക്യൂലിറ്റിസ്റ്റിക്സ്(Material Collection Facility-MCF)ങ്ങൾ, വളം ശേവറിക്കുന്നതിനുള്ള സംവിധാനം, ഇന്റോക്കുലവവും അനുബന്ധസാധനങ്ങളും ശേവറിക്കുന്നതിനും സുക്ഷിക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ സ്ഥലങ്ങൾ ഇവ തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനം പദ്ധതിച്ചുലാറിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്. ഉറവിട മാലിന്യസംസ്കരണത്തിനുള്ള ബയ്യോഗ്യാസ്പൂര്ണകൾ, കിഴുണ്ണ ബിന്നുകൾ

തുടങ്ങിയവയ്ക്ക് സബ്സിഡിയും പിന്നോക്കെ വിഭാഗക്കുടുംബങ്ങൾക്ക് ഉചിതമായ ഇളവുകളും നൽകുന്നതിനും പദ്ധതിവിഹിതം വകയിരുത്തണം.

14. പൊതുമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനത്തോടു ചേർന്ന് അജൈവമാലിന്യ സംഭരണക്രോ(MCF)വും, വളവും ഇന്നോക്കുലവും അനുബന്ധസാധനങ്ങളും ശേഖരിക്കുന്നതിനും സുക്ഷിക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ സ്ഥലവും, ഹരിതകർമ്മ സേനയുടെ ഓഫീസു പ്രവർത്തിക്കാനുള്ള സൗകര്യമടങ്ങുന്ന കെട്ടിടവും അനുബന്ധ സൗകര്യങ്ങളും തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനം ഒരുക്കേണ്ടതാണ്.
15. ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് ആവശ്യമായ വാഹനങ്ങൾ ലഭ്യമാക്കുന്നതിന് തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനം സഹായിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിന്റെ ദൈനന്ദിന ചെലവുകളും ആറ്റകുറപ്പണികളും അംഗികൃത വാടകയും ഹരിതകർമ്മസേന വഹിക്കേണ്ടതാണ്.
16. മാലിന്യ സംസ്കരണ നടത്തിപ്പ് സംവിധാനം കമ്പ്യൂട്ടർവത്കരിക്കുന്നേം ഹരിത കർമ്മസേനയ്ക്ക് ആവശ്യമായി വരുന്ന സ്ഥാർട്ട് ഫോണുകൾ, ടാബ്യൂകൾ തുടെ ഭരണസ്ഥാപനം നൽകേണ്ടതാണ്. ഇതിനാവശ്യമായി വരുന്ന ഇൻഡ്രണ്ട് സംവിധാനവും ഏർപ്പെട്ടുതേടേണ്ടതാണ്.
17. ഹരിതകർമ്മസേന വഴി ശേഖരിക്കുന്ന അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ പുനിചംക്രമണം ചെയ്യുന്നതിനുവേണ്ടി തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ സാധ്യമായയിട്ടുളിൽ ഓൺ കേരളാക്കന്നിയുമായി (ആവശ്യമെങ്കിൽ അനുയോജ്യരായ മറ്റ് സമാന സ്ഥാപനങ്ങളുമായും) കരാറിൽ എർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനം സ്ഥാപിക്കുന്ന അജൈവമാലിന്യ സംഭരണ ക്രോ(MCF)ങ്ങളിൽ ശേഖരിക്കുന്ന അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ ശേഖരിച്ചു കൊണ്ടു പോകേണ്ട ഇടവേളകളും വിലകളും ചാർജ്ജുകളും കരാറിൽ നിബന്ധന ചെയ്തിരിക്കേണ്ടതാണ്.

ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിന്റെ പ്രാഥമികജീവികളായി വൈദഗ്ധ്യമുഖ്യമായോഗിച്ച് മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നിന്നും മുല്യവർദ്ധന മുഖ്യമായ വരുമാനമുണ്ടാക്കുന്നതിന് ബോധവുംരും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കണം. ഈ വരുമാനം ഹരിതകർമ്മസേനയെ സാന്നിദ്ധ്യമായി സംയം പര്യാപ്തമാക്കുന്നതിനും തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വയസ്വിലിറ്റി ഗുണപ്പ് എണ്ണക്കുറച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതിനും പൊതുമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ നവീകരിക്കുന്നതിനും പര്യാപ്തമായ നിലയിലേക്ക് വിഭാവനം ചെയ്ത് ആസൃതിമായ പ്രവർത്തന പരിപാടികൾ ആവിഷ്കരിക്കണം. ആത്യന്തികമായി ഗുണഭോക്താവളുടെ യുസർഫീ കുറച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതിന് ലക്ഷ്യമിട്ടുകൊണ്ട് മാലിന്യ സംസ്കരണ പരിപാടികൾ നടപ്പാക്കണം.

വിസർജ്ജനമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനം - നിലവിൽ കേരളത്തിലുടനീളം ജലശേഖരണങ്ങളും, ഭൂഗർഭജലത്തെയും മലിനമാക്കുന്ന വിപരതാണ്, ശരിയായി സംസ്കരിക്കണമെന്നും വിസർജ്ജ മാലിന്യം. ഈത് ഒരിടത്തുനിന്നും ട്രാൻസ്ഫോർമ്മ ചെയ്ത് ഒരു ക്രോക്കുതു സംസ്കരണ ക്രോത്തവിലെത്തിച്ചു സംസ്കരിക്കുക പൊതുവേ സീകാരൂധ്യമായുള്ളതാണ്.

ഈ പരിഹരിക്കുന്നതിനായി ഏല്ലാ തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളിലും ശാസ്ത്രീയമായി രൂപകല്പന ചെയ്തു സ്ഥാപിക്കുന്ന വിസർജ്ജ മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങൾ (Septage Treatment Plants- STP) ആവശ്യമാണ്. ഈ സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് ഉചിതമായ സ്ഥലം കണ്ടെത്തുകയും സ്ഥാപിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പിക്കാനുള്ള നടപടികൾ സീകരിക്കുകയും അതുകൂടായും തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ശുചിത്വ മീഡിയോ പാലക്കാടുള്ള ഐ.എ.ടി.സി.യു.ടെരേജ വിദഗ്ധ സഹായവും ഉപദേശവും തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് സീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

4) കൂടിക്കേരള കമ്പനിയുടെ ചുമതലകൾ

1. ഏല്ലാ തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും എം.സി.എഫിൽ നിന്നും നിശ്ചിത ഇടവേളകളിൽ തരംതിരിച്ച് സുകഷിച്ചിരിക്കുന്ന അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ ശേഖരിച്ച് സാനാം ഉത്തരവാദിത്തിൽ ആർ.ആർ.എഫ്-ലേക്സ് സുരക്ഷിതമായി ട്രാൻസ്ഫോർമ്മേറ്റ് ചെയ്ത സുകഷിക്കുക. ഇതിനാവശ്യമായ വ്യവസ്ഥകൾ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ട് ഓരോ തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനവുമായി കൂടിക്കേരള കമ്പനി കരാറിൽ എർപ്പുന്നേണ്ടതാണ്.
  2. തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ എം.സി.എഫിൽ അജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ സുകഷിപ്പ് പ്രശ്നമായി മാറാത്ത വിധമാകണം കൂടിക്കേരള കമ്പനി അജൈവ മാലിന്യം നികുന്ന ഇടവേളകൾ നിശ്ചയിക്കുന്നത്.
  3. തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ എം.സി.എഫിൽ അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ എത്ര തരത്തിലാണ് തരംതിരിച്ച് സുകഷിക്കേണ്ടതെന്ന വ്യക്തമായ നിർദ്ദേശം കൂടിക്കേരള കമ്പനി കരാറിൽ നൽകണം.
  4. ആർ.ആർ.എഫിൽ എത്രയുണ്ടായ പുനഃചംക്രമണം ചെയ്യാവുന്ന അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ വേണ്ട വിധത്തിൽ സംസ്കരിച്ച് നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട് അന്തിമ ഗുണനാശക്താവിന് കൈമാറണം. ഇതിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ലാഭം ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനവുമായി പങ്കുവയ്ക്കേണ്ടതാണ്.
  5. സംസ്കരിക്കാനോ പുനരുപയോഗത്തിനോ സാധ്യതയില്ലാത്ത അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ സംസ്ഥാനത്തിനകത്തോ പുറത്തോ ഉള്ള എജൻസിക്ക് കൈമാറുകയും അതിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന ലാഭം തദ്ദേശസാധാരണ സ്ഥാപനവുമായി പങ്കുവയ്ക്കുകയും വേണാം.
  6. ഇങ്ങനെ കൈമാറപ്പെടുന്ന വസ്തുകൾ സുരക്ഷിതമായി സംസ്കരിക്കാനോ സുകഷിക്കാനോ വാങ്ങുന്ന എജൻസിക്ക് സംവിധാനമുണ്ടാണ് കമ്പനി ഉറപ്പുവരുത്തിയിരിക്കണം.
  7. ആർ.ആർ.എഫ് സ്ഥാപിക്കുന്ന സ്ഥലം, ആർ.ആർ.എഫിന്റെ റബ്ടന്, ആവശ്യമായ യന്ത്രസാമഗ്രികൾ എന്നിവ കൂടി കേരള കമ്പനി ഹരിതകേരള മിഷനുമായി ആലോച്ചിച്ചു തിരുമാനിക്കേണ്ടതാണ്.
  8. ഇതു സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്ന സ്ഥലം ഉൾപ്പെടുന്ന തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ അനുമതിയും പങ്കാളിത്തവും ഹരിതകേരള മിഷൻ വഴി ഉറപ്പുവരുത്തണാം. കെട്ടിടവും യന്ത്രസാമഗ്രികളും സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് ഈ ആർ.ആർ.എഫിന്റെ സേവനം ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന തദ്ദേശരണസ്ഥാപനങ്ങളുടെ സാമ്പത്തിക പകാളിത്തം ഹരിതകേരള മിഷൻ വഴി ലഭ്യമാക്കേണ്ടതാണ്.
  9. അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ ശേഖരിക്കുകയും സംസ്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന കേന്ദ്രങ്ങൾ എന്ന നിലയിൽ ആർ.ആർ.എഫുകളെ സ്വയം പര്യാപ്തമാക്കുന്ന തിന്നുള്ള നിന്നും സ്വാൻ ആവിഷ്കരിക്കുകയും ക്രമേണ മാലിന്യ സാസ്കരണത്തിനായി തദ്ദേശസാധാരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ നീക്കിവയ്ക്കുന്ന വയബിലിറ്റി ഗൃഹപ് ഫണ്ടിംഗിലേക്ക് ആവശ്യമായ തുക നൽകാനാകുന്ന തരത്തിൽ ആർ.ആർ.എഫുടെ പ്രവർത്തനം ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നതിന് കൂടി കേരള കമ്പനി ലക്ഷ്യമിടണം.
- 5) ഹരിതകേരളമിഷൻ ചുമതലകൾ
1. വ്യക്തമായ RFP (Request for Proposal)നടപടിയിലുടെ കൂടുതൽ അമോ ജില്ലാ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ഹരിതസഹായസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഏംപാനർമെന്റ് പട്ടിക തയ്യാറാക്കി, ഓരോ ജില്ലയ്ക്കുമുള്ള ഹരിതസഹായസ്ഥാപനത്ത് (സ്ഥാപനങ്ങളു) നിയോഗിക്കുക.

2. ഏപ്പിലും തദ്ദേശവാസികൾ നിന്നും തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന രണ്ടുപേരുടെ വീതം വിവിധ മാലിന്യ സംസ്കരണ മാർഗ്ഗങ്ങളെക്കുറിച്ചും, നടത്തിപ്പിൽ ഉണ്ടാകാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ, പരിഹാരമാർഗ്ഗങ്ങൾ എന്നിവയെക്കുറിച്ചുപറിശീലനം നൽകുക. ഇവരെ സോഷ്യൽ ഓഫീസ് ടീമിലുംപെടുത്താവുന്നതാണ്.
  3. മാലിന്യസംസ്കരണത്തിലും ജൈവപച്ചകൾ കൂഷിയിലും പരിശീലനം നൽകുന്നതിനുള്ള ഏജൻസികളെ ഏംപാനൽ ചെയ്യുക. ഈ ഏജൻസികളുടെ സേവനം ഹരിതസഹായ സ്ഥാപനത്തിന് പ്രായാജനപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.
  4. തദ്ദേശവാസികൾ നിന്നും ജില്ലാമിഷനിൽ നിന്നും ലഭ്യമാകുന്ന റിപ്പോർട്ടുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളെ വിലയിരുത്തുകയും ആവശ്യമായ തുടർനടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യുക.
  5. മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തന അംഗങ്ങൾക്കാവശ്യമായ അസാങ്കൃത വസ്തുകൾ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്ന സർവ്വീസ് പ്രോവെഡർമാരെ ഏംപാനൽ ചെയ്യുക.
  6. തദ്ദേശവാസികൾ സ്ഥാപനം സ്ഥാപി കുന്ന അജൈവമാലിന്യ സംഭരണ കേന്ദ്ര(MCF)ങ്ങളിൽ നിന്നും അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ കൂടി കേരള കമ്പനികൾ ഒക്കമാറുന്നതിന് ആവശ്യമായ കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടു നാതിന് തദ്ദേശവാസികൾ സ്ഥാപന ആഭ്യർഥിക്കുക.
  7. തദ്ദേശവാസികൾ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ MCFകളിൽ നിന്നും ശേഖരിക്കുന്ന അജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ രണ്ടാംലട്ട് തരംതിരിറിന്നും പ്രൈവറ്റീസൈറ്റും ബോയിലിംഗും അടക്കമുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും വേണ്ടി റിസോഴ്സ് റിക്വോറി ഫോസിലിറ്റി (RRF) സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് അനുയോജ്യമായ സ്ഥലങ്ങൾ കൂടി കേരള കമ്പനിയും തദ്ദേശവാസികൾ സ്ഥാപനങ്ങളുമായി കൂടിയോലാചിച്ച് നിശ്ചയിക്കുക (അനുബന്ധം 4 കാണുക). ആവയുടെ നടത്തിപ്പ് നിരീക്ഷിക്കുക.
  8. വിവിധ തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങൾ സ്ഥാപനങ്ങൾ നിലവിൽ വികേന്ദ്രീകൃതമല്ലാത്ത മാലിന്യ സംസ്കരണ കേന്ദ്രങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പിച്ചു വരുന്നുണ്ട്. ഇവയുടെ പ്രവർത്തനക്ഷമത പരിശോധിക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ ഇടപെടലുകൾ നടത്തുന്നതിനും സംസ്ഥാനതലത്തിൽ ഒരു സാങ്കേതികവിഭാഗം സംവിധാനം രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തിപ്പിക്കുക.
  9. ജൈവ- അജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ സംസ്കരണത്തിനു യോജിച്ച നവീനവും ശാസ്ത്രീയവുമായ മാർഗ്ഗങ്ങൾ കണ്ണടത്തുന്നതിനും നിലവിലുള്ളവ പരിഷക്രിക്കുന്നതിനും സാങ്കേതിക-ഗവേഷണ സ്ഥാപനങ്ങളുമായി ചേർന്ന് പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആവിഷ്കരിച്ചു നടപ്പാക്കുക.
  10. ഉപയോഗിച്ച സാന്ദര്ഭം നാപ്കിനുകളും ഡയപ്പറൂകളും സുരക്ഷിതമായി നിർമാണജനം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള സംവിധാനങ്ങൾ വ്യാപകമാക്കണമെന്നതിനുള്ള പാന-ഗവേഷണങ്ങൾ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക.
  11. ഓഫീസുകളിലും വിദ്യാഭ്യാസാലയങ്ങളിലും പൊതുശാഖാലയങ്ങളിലും സാന്ദര്ഭം നാപ്കിനുകളുടെ ഉത്പാദകൾ അമോബ് വിതരണക്കാരുമായി ചേർന്ന്, എക്സ്പ്രസ് പ്രോസ്സുകൾ ലഭ്യമില്ല. സംവിധാനപ്രകാരം, നാപ്കിൻ ഡിസ്പോൺസറുകളോടൊപ്പം യൂസ്യ് നാപ്കിൻ ഡിസ്പോൺസറുകൾ കൂടി നിർബന്ധമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുക.
- 6) സോഷ്യൽ ഓഫീസ്

തദ്ദേശ സ്ഥാപനം സ്ഥാപനം തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന 3 മുതൽ 5 അംഗങ്ങൾ വരെയുള്ള ടീമാണ് സോഷ്യൽ ഓഫീസ് ഓഫീസ് സമിതി. ഫലിത കേരളാ മിഷൻ നേരിട്ടു പരിശീലനം നൽകുന്നവരെ ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്. സോഷ്യൽ ഓഫീസ് സമിതി മാസത്തിൽ ഒരിക്കലെങ്കിലും യോഗം ചെയ്യുകയും അതതു തദ്ദേശ സ്ഥാപനം

സമാപന തലത്തിൽ നടക്കുന്ന മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വിലയിരുത്തുകയും വേണും

പ്രധാന പ്രവർത്തനങ്ങൾ

- ഹരിത കർമ്മസേനയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വിലയിരുത്തുക.
- ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പൊതുജനങ്ങളിൽ നിന്നും വരുന്ന പരാതികൾ പരിശോധിച്ച് തദ്ദേശരണ സമാപനത്തിന് റിപ്പോർട്ട് നൽകുക.
- ഹരിതസഹായ സഹാപനത്തിൽ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വിലയിരുത്തി തദ്ദേശരണ സമാപനത്തിന് റിപ്പോർട്ടു നൽകുക.
- മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഫലപ്രാപ്തി വിലയിരുത്തുന്ന വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സമാപന ഭരണസമിതിക്കു സമർപ്പിക്കുക.

6. സാമ്പത്തിക വിശകലനം

1. ഹരിത കർമ്മസേന

- ഹരിതകർമ്മസേന നൽകുന്ന വിവിധസേവനങ്ങൾക്ക് തദ്ദേശരണ സമാപനം തീരുമാനിക്കുന്ന നിരക്കിൽ യുസർഫീ ഇടടക്കാംബാവുന്നതാണ്.
- ഗാർഹിക സേവനങ്ങൾക്കും സമാപനങ്ങൾക്കും വ്യത്യസ്ത റിതിയിൽ യുസർഫീ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സമാപനം തീരുമാനിക്കേണ്ടതാണ്. വിട്ടുകൾക്ക് നിശ്ചയിക്കുന്നതും യുസർഫീയിൽ അധികാരിക്കാൻ പാടുള്ളതല്ല. സമാപനങ്ങളുടെയും കടകളുടെയും യുസർഫീ തീരുമാനിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി സമാപനങ്ങളിലെയും കടകളിലെയും മാലിന്യത്തിൽ അളവ് തിട്ടപ്പെടുത്തി ഇവയെ പല വിഭാഗങ്ങളായി തിരിച്ച് യുസർഫീ തീരുമാനിക്കേണ്ടതാണ്.
- പൊതുസംവിധാനങ്ങളുടെ പരിപാലനം ഹരിതകർമ്മസേനയെ ഏൽപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിനുള്ള പ്രവർത്തന ചെലവ് കണക്കാക്കി തദ്ദേശരണസമാപനം ഹരിതകർമ്മ സേനയ്ക്ക് നല്കേണ്ടതാണ്.
- തവണ വ്യവസ്ഥയിൽ വിട്ടുകളിൽ സമാഹിക്കുന്ന കിച്ചൻബിൻ, ബൈഡാഗ്രാസ്പൂശ് എന്നിവയുടെ ആയുസ്സ് കണക്കാക്കി അതിൽ വിലയുടെ നിശ്ചിത ശതമാനം തവണകളായി യുസർ പിഡാബോപ്പം ശേഖരിക്കണം. ഈ തുക കൂടി ഉൾപ്പെടുത്തി യുസർ ഫീ തീരുമാനിക്കേണ്ടതും ആ തുക ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ ശ്രീൻ സുജുർവൈസർമാർ, വിട്ടുകളിൽ നിന്നും ശേഖരിച്ച് അതാൽ മാസം തദ്ദേശരണസമാപനത്തിനെ ഏൽപ്പിക്കേണ്ടതുമാണ്. ഉപഭോക്താകൾ സാമ്പത്തിക പിന്നോക്കാവസ്ഥയിൽ ഉള്ളവരാണെങ്കിൽ ആ തുക തദ്ദേശരണ സമാപനം വഹിക്കേണ്ടതാണ്.

2. ഹരിതസഹായ സമാപനം

- ഹരിതസഹായ സമാപനങ്ങൾക്കും നടത്തിപ്പുതുക്ക ഹരിതകേരളമിഷൻ തീരുമാനിക്കുന്ന പ്രകാരം അതാൽ തദ്ദേശ ഭരണ സമാപനം നൽകേണ്ടതാണ്.

ഹരിച്ച് ബൈസ്ക്യൂകൾ

ജൈവമാലിന്യങ്ങളുടെ ഉറവിട സംസ്കരണത്തിനും ആജൈവ മാലിന്യത്തിൽ ശേഖരണം സംഭരണം ഏകദൈഖികയൽ എന്നിവ സംബന്ധിച്ചും പൊതു ജനങ്ങൾക്കുണ്ടാകുന്ന സാമ്പദം അളും പരാതികളും തീർപ്പുക്കു നൽകി സഹായകരമായ റിതി യിൽ ഹരിച്ച് ബൈസ്ക്യൂകൾ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സമാപന തലത്തിൽ ഹരിത സഹായസമാപനവും, ജില്ലാ തലത്തിൽ ജില്ലാ ശുചിത്വ മിഷനും സംസ്ഥാന തലത്തിൽ സംസ്ഥാന ശുചിത്വ മിഷനും പ്രവർത്തിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

3. സൗഖ്യത്ത് ഓഫീസ്

7. തൃടർന്നത്തില്ല

1. സോഹമ്മദ്‌വൈയൻറെ സഹായത്തോടെ സർവ്വേ നടത്തി ഉണ്ടാക്കിയ ഡാറ്റാ ബാങ്ക് പ്രകാരം വിടുകളിൽ നിശ്ചിത ഇടവേളകളിൽ പരിശോധനയും വീഴ്ചവരുത്തുന്ന വർക്ക് നിയമപ്രകാരമുള്ള പിഴച്ചുമതല്ലും.
  2. കച്ചുടാസമാപനങ്ങൾ, ഹോട്ടലുകൾ, ഓഫീസുകൾ, പൊതുസമ്പദങ്ങൾ എന്നിവിടങ്ങളിലെ മാലിന്യസംസ്കരണം സോഹമ്മട് വൈയൻറെ സഹായത്തോടെ പരിശോധിച്ച് വീഴ്ച വരുത്തുന്നവർക്ക് നിയമപ്രകാരമുള്ള പിഴച്ചുമതല്ലുക.
  3. മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളെ കുറിച്ച് ജനങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുന്ന പരാതികളിൽ പരിശോധനയും തുടർനടപടിയും.
  4. പൊതുസംവിധാനങ്ങളിൽ മാലിന്യം ഏതെങ്കിലും കാൻ തയ്യാറായിട്ടുള്ളവർ തദ്ദേശരാജാ സഹാപനം തിരുമാനിക്കുന്ന ഇടവേളകളിൽ മാലിന്യം ഏതെങ്കിലും വൈനാട്ടിക്കുവന്ന ഉറപ്പുവരുത്തുക. ഇതിന് ഒരു ടി സംവിധാനങ്ങൾ ഉപയോഗശപ്പടുത്തണം. മാലിന്യം നേരിട്ടുത്തിക്കുന്നവർക്ക് സ്ഥാർട്ട് കാർഡുകൾ നല്കുക, തദ്ദേശരാജാ സഹാപനം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഇടവേളകളിൽ മാലിന്യം ഏതെങ്കിലൊരുവരുടെ വിടുകളിലോ സ്ഥാപനങ്ങളിലോ നേരിട്ട് പരിശോധന നടത്തി വീഴ്ച കാണിക്കാതിയാൽ നിയമാനുസ്യത്തായ പിഴച്ചുമതല്ലുക.
  5. മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിന് തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന വിടുകളിൽ ഇടവേളകളിൽ പരിശോധന നടത്തി പ്രവർത്തനം നടക്കുന്നു എന്ന് ഉറപ്പുകൾ.
  6. ഉറപ്പു വിടുകളിൽ നിന്നും അഭേദ്യവമാലിന്യശേഖരണം നടത്തുന്നുവെന്ന് സോഹമ്മട്‌വൈയൻറെ സഹായത്തോടെ പരിശോധിച്ച് നടപ്പാക്കാതെ വിടുകളിൽ പരിശോധനയും നടപടിയും.

8. ഒരുവഹച്ചരിക്കുമ്പി

1. ജൈവപച്ചക്കറിക്കുഷി,
മാലിന്യസംകരണ
പദ്ധതിയുടെ തുകർച്ചയാണ്.
ജൈവമാലിന്യങ്ങൾ
ജൈവവളർച്ചക്കി മാറ്റുകയും
ഇതുപയോഗിച്ച് മികച്ച
തോതിലുള്ള
ജൈവപച്ചക്കറിക്കുഷിയുമാണ്
പദ്ധതി വിഭാവനം ചെയ്യുന്നത്.
  2. ജൈവപച്ചക്കറിക്കുഷി
അപോസ്റ്റാർഗ്ഗിസ്ട്രിക്കുന്നതിനായി
കൂഷി വകുപ്പുമായി ചേർന്ന്
വിത്ത്, വളം,
അഗ്രാബാഗുകളിൽ പച്ചക്കി,
രെത, ജൈവ കീടനാശിനികൾ
ഇവ എതിരെക്കർമ്മാന്വേഷണ വഴി
വീടുകൾക്ക് ലഭ്യമാക്കുക.
  3. ജൈവപച്ചക്കറിക്കുഷിയിൽ
ഒരുത്തുകർശന്നെന്നത്തുൽ

**പ്രവർത്തന മികവിലേ അടിസ്ഥാനത്തിൽ
അംഗീകാരം**

ഹരിത കേരള മിഷൻറ്റെ സുഹായാനാലൂടകമായ ശ്രദ്ധാ
 ത്വാലിന്യ സംസ്കരണ ഉപമിഷൻറ്റെ സുക്ഷ്മ തല
 നിർവ്വഹണം ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളിലും നാരാജക
 ഭില്ലും മുനിസിപ്പൽ കോർപ്പറേഷൻകളിലും നിഷി
 പ്രത്മാൺ, മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി മേലെ
 പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ള വിവിധ ഘടകങ്ങളുടെ നിർവ്വ
 ഹണം തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപന വാർദ്ധ തലം
 മുതൽ വിലയിരുത്തി ഏറ്റവും മികച്ച പ്രവർത്തനാം
 സാഖ്യാലൂടകപ്രിക്കുകയും നൃതന പ്രവാക്ക് കൾ ആവാ
 ഷക്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ
 സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് പ്രയോക അവാർദ്ധ ഏർപ്പെടുത്തു
 നതിന് ഉദ്യമിക്കുന്നു. ഉപമിഷൻറ്റെ വിജയകരമായ
 ഒട്ടത്തിപ്പിന് സഹായിക്കുന്ന സന്നദ്ധ പ്രവർത്തകർ,
 ദാസിസ്ഥിന്മീ വബ്ദപരമായ അബ്ദാസിയേശ്വരനുകൾ,
 ഫ്രാദ് സമുച്ചയങ്ങൾ, വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ,
 ഹോസ്റ്റലുകൾ, റിസോർട്ടുകൾ, ആശുപത്രികൾ എന്നി
 വയും പ്രഭ്രത്യകമായി വിലയിരുത്തുകയും ഓഫോ
 വിഭാഗത്തിനും (പ്രത്യേകം അവാർദ്ധ ഏർപ്പെടു
 ത്തുകയറ്റു ചെയ്യുന്നതാണ്.

വളർച്ചയോഗം, ജൈവകീടനാശിനിപ്രയോഗം, രോഗങ്ങൾ കണ്ടതലും പ്രതിരിധിയും തുടങ്ങിയ മേഖലകളിൽ സാങ്കേതിക പരിശീലനം നൽകി ഇവരുടെ സേവനം വീടുകൾക്ക് ലഭ്യമാക്കുക. ഇതിന് തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനം തീരുമാനിക്കുന്ന യുസർഫീ ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് ഇളക്കാക്കാവുന്നതാണ്.

4. വീടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും ഉല്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ജൈവവള്ളം ആവശ്യമില്ലാത്തവരിൽ നിന്നും ഹരിതകർമ്മസേന ശേഖരിച്ച് തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് നല്കേണ്ടതും തദ്ദേശഭരണ സ്ഥാപനം കൂഷിവകുപ്പിൽപ്പേരും സഹായത്തോടെ വളരുന്ന സംസ്കർണ്ണികൾക്ക് ആവശ്യകാർക്ക് നൽകേണ്ടതുമാണ്.
5. വീടുകളിൽ ഉല്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന പച്ചകൾക്ക് അധികമുള്ളത് ശേഖരിച്ച് വിപണനം നടത്തുന്നതിന് ഹരിതകർമ്മസേനയെ ചുമതലപ്പെടുത്തുക.
6. ഉല്പാദനക്ഷമത കുറഞ്ഞ പച്ചകൾ തെക്കൾ മാറ്റി പുതിയത് നടുന്നതിനും (റിപ്പോർട്ട്) ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ സേവനം ഉപയോഗപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്. ഇതിന് തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനം തീരുമാനിക്കുന്ന ഫീസും ഇളക്കാക്കാവുന്നതാണ്.

9. പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഫലപ്രാപ്തിയിലെത്തിയെന്നു ഉറപ്പാക്കാനുള്ള സുചകങ്ങൾ

ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ കാബ്യത്തിന്റെ തുടക്കത്തിൽ, തദ്ദേശഭരണ തലത്തിൽ നടത്തുന്ന ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ സർവ്വേയിലും കണ്ണെത്തുന്ന കാര്യങ്ങളാണ് (ഓരോ വീടിലും സ്ഥാപനത്തിലും ഉല്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ജൈവ/അജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ അളവും സാഭാവവിശേഷവും) ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഫലപ്രാപ്തി വിലയിരുത്തുന്നതിനുള്ള അടിസ്ഥാന വിവരങ്ങൾ. പ്രസ്തുത നിലവാരത്തിൽ നിന്നും തങ്ങളുടെ പ്രദേശത്തെ ഏതെന്തൊഴം മുന്നോട്ടു നയിക്കാനായി എന്ന വിശകലനമാണ് ഓരോ തലത്തിലും ഉണ്ടാകേണ്ടത്. ഇതിനായി താഴെപ്പറയുന്ന സുചകങ്ങളാണ് പരിശോധിക്കപ്പെടുവാൻ.

ഹരിത കർമ്മസേനയുടെ തലത്തിൽ

1. ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും സന്നദ്ധായി ഉറവിട മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം സ്ഥാപിച്ച് ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു.
2. ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും സന്നദ്ധായി പൊതു മാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനത്തിലേക്ക് എത്തിച്ചു തരുന്നു.
3. ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും പൊതു മാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനത്തിലേക്ക് ഏതെന്തിനും ഹരിത കർമ്മസേനയുടെ സേവനം ഉപയോഗിക്കുന്നു.
4. കച്ചുവട സ്ഥാപനങ്ങൾ /മാർക്കറ്റുകൾ/ഗേറ്റഡ് കോളനികൾ/പിള്ളാറ്റ് സമുച്ചയങ്ങൾ എന്നിവയിൽ ഓരോനീലും ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനങ്ങൾ സന്നദ്ധായി ഉറവിട മാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം സ്ഥാപിച്ച് ഉപയോഗിക്കുന്നു.
5. ഈ പ്രവർത്തനങ്ങളുമായി സഹകരിക്കാതെ മാറി നിൽക്കുന്നവർ (ഓരോ വിഭാഗത്തിലും) ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനങ്ങൾ.
6. ഏതെങ്കിലും വീടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും അജൈവമാലിന്യ ശേഖരണം നടത്തുന്നു.
7. വിലയിരുത്തുന്ന കാലയളവിൽ ഏതെങ്കിലും അജൈവമാലിന്യ രിപ്പോർട്ടും ചെയ്യപ്പെടുക. അവയിലെത്തു ഹരിത കർമ്മസേനയ്ക്കു തന്നെ പരിഹരിക്കാനായി.

തദ്ദേശ സാധാരണസംബന്ധിതവകുപ്പ്

ഹരിത കർമ്മസേനയുടെ തലത്തിൽ പരിശോധിക്കപ്പെടുന്ന സുചകങ്ങളുടെ തദ്ദേശ സാധാരണസംബന്ധിതവകുപ്പ് സംബന്ധിതവകുപ്പ് എന്നും ഇനിപ്പറയുന്നവ കൂടി തദ്ദേശ സാധാരണസംബന്ധിതവകുപ്പാണ്.

1. ആകെ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട പൊതു മാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളിൽ ഏതെയ്ക്കും ഹലപ്പറമായി പ്രവർത്തിപ്പിക്കപ്പെട്ടുന്നു?
2. ആകെയുള്ള ഹരിതകർമ്മസേനകളിൽ ഏതെയ്ക്കും ഹലപ്പറമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു?
3. അഞ്ചേരി മാലിന്യപരിപാലനത്തിനായി ആരംഭിച്ച ഏതെ മെറ്റീരിയൽ കളക്ഷണ ഫോസിലിറ്റികൾ ഹലപ്പറമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു?
4. റീസൈക്കളിംഗിനായി ഓരോ പാദവർഷത്തിലും കൈമാറ്റം ചെയ്ത അഞ്ചേരി മാലിന്യത്തിന്റെ അളവ്, ആകെ അഞ്ചേരി മാലിന്യത്തിന്റെ അളവിൽ കൂറവും വരുന്നുണ്ടോ?
5. ഏതെ നിയമലംഘനങ്ങൾ (ആയിരം വിട്ടുകളിൽ ഏതെപേര്, നുറു സ്ഥാപനങ്ങളിൽ ഏതെപേര്) കണ്ണടത്തി, അവയിലെത്തെ ഇനി ആവർത്തിക്കാതെ വിധം പരിഹരിക്കാനായി?
6. ഏതയിടങ്ങളിൽ ജൈവമാലിന്യത്തിൽ നിന്നുള്ള കമ്പോസ്റ്റ് ഉപയോഗിച്ച് ജൈവക്ഷോഷി നടത്താനായി?
7. കമ്പോസ്റ്റിംഗിനും ജൈവക്ഷോഷിക്കും ആവശ്യമായ സഹായകവസ്തുകൾ (ചകിരിച്ചുഡാർ, ഇനോക്കുലം, വിത്തുകൾ തുടങ്ങിയവ) പ്രാഞ്ചികമായി ഉത്പാദിപ്പിക്കാനാകുന്നുണ്ടോ?

ജീല്ലാതലത്തിൽ

തദ്ദേശ സാധാരണസംബന്ധിതവകുപ്പ് തലത്തിൽ പരിശോധിക്കപ്പെടുന്ന സുചകങ്ങളുടെ ജീല്ലാതല ഫ്രോഡൈറണ്ടത്തിനു പുറമേ, ഇനിപ്പറയുന്നവ കൂടി ജീല്ലാതലത്തിൽ പരിശോധിക്കപ്പെടാണ്.

1. ജീല്ലയിൽ വിസർജ്ജ്യ മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി ഏതെ സ്പോൺസർ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു, അവയിൽ ഏതെ ശതമാനം ഹലപ്പറമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു?
2. ജീല്ലയിലെ പൊതുസ്ഥലങ്ങളും നഗരകളും തല്ലിർത്തടങ്ങളും അടക്കമുള്ള ജലഗ്രാഹങ്ങളും മാലിന്യ മുക്തമായിട്ടുണ്ടോ?
3. അഞ്ചേരി മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി ആരംഭിച്ച ഏതെ റിസോഴ്സ് റിക്വേറി ഫോസിലിറ്റികൾ (RRF) ഹലപ്പറമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു?

നവകേരളം കർമ്മ പദ്ധതി റഹിതകേരളം മിഷൻ

ശ്രീതൃ-മാലിന്യസംസ്കാരണ ഉപമിഷൻ

..... (തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ സർവ്വവർഗ്ഗ വിഹാസം)

തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ ഹരിത കർമ്മസേന രൂപീകരിച്ച പ്രവർത്തനങ്ങളായി
താൽപര്യപരമായ ശ്രദ്ധാർഹിക്കാനും അനുഭവിപ്പ്

ബോട്ടീപിക്കേഷൻസർ. .... തീയതി .....

1. നവകേരളം കർമ്മപദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായ ഹരിതകേരളം മിഷൻ കീഴിലുള്ള ശ്രീതൃ-മാലിന്യസംസ്കാരണ ഉപമിഷൻപ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഫീൽഡ്യൂതല പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ..... (തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ പോ) പ്രാദേശികമായി ഹരിതകർമ്മസേന രൂപീകരിക്കുന്നു. ഈ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന പരിധിയിലുള്ള എല്ലാ വിടുകളും സ്ഥാപനങ്ങളും പൊതുസ്ഥലങ്ങളുടെ മാലിന്യം ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളും നിരീക്ഷിക്കുകയും ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യം സുരക്ഷിതമായ ശാസ്ത്രീയവുമായ മാർഗ്ഗങ്ങളിലും സംസ്കരിക്കുന്നതിന് ജനപകാളിത്തന്ത്രൈത്താട്ടയുള്ള നടപടികൾസ്വികരിക്കുകയും ഈ സംബന്ധിച്ച് നിശ്ചിത ഇടവേളകളിൽത്തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് റിപ്പോർട്ടുകൾനൽക്കുകയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളാണ് ഹരിതകർമ്മസേന നിർവ്വഹിക്കേണ്ടത്. ഇത് സംരംഭക്കര മാതൃകയിൽപ്പറ്റുകയുള്ള നടത്താൻതാൽപര്യപരമായവരിൽനിന്ന്, ഹരിത കർമ്മസേന രൂപീകരിച്ച പ്രവർത്തനങ്ങളിന് അപേക്ഷ ക്ഷണിക്കുന്നു.
  2. മാലിന്യസംസ്കാരണ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽപ്പറ്റിചയ്യുള്ള സർക്കാരിൽ സംഘടനകൾ, സകാരു സംരംഭകൾതുടങ്ങിയവർക്കാണ് ഹരിത കർമ്മസേന രൂപീകരണത്തിനായി താൽപര്യപരമായ സമർപ്പിക്കാവുന്നത്.
  3. നിർവ്വഹികപ്പെടുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ രൂപരേഖ താഴെപ്പറയുന്ന റിയാലി
- എഴുപ്പം ചീഞ്ഞലിയാനിടയുള്ള ജൈവവമാലിന്യം അതിൽ ഉറവിടത്തോട് ഏറ്റവുമധുതത് അതായും റിവസം തന്നെ സംസ്കരിക്കുകയും പുനഃചംക്രമണത്തിലും സംസ്കരികപ്പെടുന്ന പൂഞ്ഞിക്കം ചില്ലം ലോഹവുമകളുള്ള മാലിന്യങ്ങൾക്കുത്തുമായ ഇടവേളകളിൽശേഖരിച്ച് സംസ്കാരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്ക് അയക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതാണ് ശ്രീതൃ-മാലിന്യസംസ്കാരണ ഉപമിഷൻമുന്നോട്ടുവയ്ക്കുന്ന സമീപനം.
- ഈതിനായി ഗാർഹിക തലത്തിനെങ്ങവുമാലിന്യ സംസ്കാരണത്തിന് കിഴുണ്ണിബിൻക്കുന്നോന്ന് യൂണിറ്റുകൾ, ജൈവവാതക പൂഞ്ഞുകൾ, കലം കമ്പോസ്റ്റിംഗ് യൂണിറ്റുകൾതുടങ്ങിയവ (ഓരോ വിട്ടുലം ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ കണക്കാക്കി ഉചിതമായ സംസ്കാരണ സംവിധാനം) സ്ഥാപിക്കപ്പെടും. സ്ഥലപരിമിതി കൊണ്ടോ പരിപാലന സൗകര്യക്കുവു കാരണമോ സ്ഥാപനമായി ജൈവവമാലിന്യ സംസ്കാരണസംവിധാനം സ്ഥാപിക്കാനാക്കാതെ വിടുകളിലെ മാലിന്യം ശേഖരിച്ച് സംസ്കരിക്കുന്നതിന് പൊതു സംസ്കാരണ കേന്ദ്രങ്ങളും (തുമ്പുരും മാതൃകയിലുള്ള എയേറാബിൻകുന്നോന്ന് യൂണിറ്റുകളോ വലിയ ജൈവവാതക പൂഞ്ഞുകളോ) ഓരോ തദ്ദേശരാജാ സ്ഥാപനത്തിലുമുണ്ടായിരിക്കും. വിടുകളിൽനിന്നും സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും ശേഖരികപ്പെടുന്ന അജൈവവമാലിന്യങ്ങൾപുനഃചംക്രമണക്കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്ക് അയക്കുന്നതുവരെ

സുരക്ഷിതമായി സൂക്ഷിക്കാൻഒള്ള സംവിധാനവും (Material Collection Facility- MCF) ഓരോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിലുംഉണ്ടായിരിക്കും.

ഇവയിൽപ്പെട്ടതാക്കെ എവിടൊക്കെ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും കണ്ണഡത്താനുള്ള ആവശ്യകത നിർണ്ണയ സാരോളും ഹരിതകേരള മിഷൻതയ്യാറാക്കി നൽകുന്ന മൊബൈൽഅപ്പുകളുംഉണ്ടായിരിക്കും. നടത്തി വിവരങ്ങൾഹാരിത സഹായ സ്ഥാപനത്തിനും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനും നൽകുകയാണ് ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ ആദ്യ ഉത്തരവാദിത്തം.

തുടർന്നതദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിശ്ചയിക്കുന്ന ഫീസുനിരക്കകൾജൂഡാക്കിക്കാണ് മേൽപ്പറഞ്ഞത് സംവിധാനങ്ങൾക്കുമുണ്ടിയിൽപ്പുവർത്തിപ്പിക്കുക ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ ഉത്തരവാദിത്തമായിരിക്കും.

ഘണംഭാക്താക്ഷരിക്കുന്നഞ്ചുതരത്തിലുള്ള സേവനങ്ങൾനൽകുന്ന ഹരിതകർമ്മസേന പ്രാപ്തരായിരിക്കും.

1. വീട്ടിൽ/സ്ഥാപനത്തിൽസ്വന്തമായി ജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം സ്ഥാപിച്ച് ഉപയോഗിക്കുന്നയിടങ്ങളിൽരണ്ടാഴുയിലെബാൽക്കൽസൗഖ്യം നടത്തി അത് ശരിയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട് എന്ന് ഉറപ്പുകൾ.
2. കണ്ണാസ്റ്റിങ്ങ് മാർഗ്ഗം സീകരിക്കുന്ന വീടുകാർക്ക് മാസത്തിലെബാൽക്കൽസുഖമായ ബാക്കീർജ്ജത്തിലുണ്ടാക്കും എന്തില്ലെകാട്ടക്കുക
3. സന്നമായി ജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം സ്ഥാപിക്കാതെ വീടുകളിലെ മാലിന്യം (അവൻറെലിട്ട് എന്തിക്കന്നില്ലെങ്കിൽ) എല്ലാ ദിവസവും ശേഖരിച്ച് പൊതു മാലിന്യസംസ്കരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലെത്തിച്ച് സംസ്കരിക്കുക
4. വീടുകളിൽനിന്നും സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും മുത്തുമായ ഇടവേളകളിൽആരാജൈവമാലിന്യം ശേഖരിച്ച് MCF- കളിൽത്തരംതിന്റെ സൂക്ഷിക്കുക.
5. കണ്ണാസ്റ്റിങ്ങ് മാർഗ്ഗം സീകരിക്കുന്ന വീടുകാർലത്സാർപ്പിക്കുന്ന കണ്ണാസ്റ്റി (അവൻലുപയോഗിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ) നിശ്ചിത വിലനൽകി വാങ്ങി ആവശ്യകാർക്ക് വിൽക്കുക.

ഇതിനാപ്പറമെ തദ്ദേശഭരണസ്ഥാപനത്തിനും പൊതുവായി മറ്റ് അഞ്ചു തരത്തിലുള്ള സേവനങ്ങൾക്ക് ഇവർക്ക് നൽകാനാക്കണം.

1. ഓരോ വീട്ടിലും സ്ഥാപനത്തിലും സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടുന്ന മാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനം ശരിയായി പ്രവർത്തിപ്പിക്കപ്പെട്ടുന്ന എന്നറപ്പാക്കുന്നതിന് ആഴുയിൽക്കരിക്കാൻതീരുള്ള സൗഖ്യം അതു സംബന്ധിച്ച് സൃഷ്ടികൾവിശദമാർവ്വാചി പ്രതീക്ഷാ റിപ്പോർട്ടുകൾക്കും.
2. പൊതു ജൈവമാലിന്യസംസ്കരണ സംവിധാനത്തിന്റെ പരിപാലനം.
3. ഗാർഹിക യൂണിറ്റുകളിലോ പൊതു സംസ്കരണ സംവിധാനത്തിലോ പ്രവർത്തന തകരാറുണ്ടായാൽ24 മണിക്കൂറിനുള്ളിൽഅത് പരിശോധിച്ച് പരിഹരിക്കുക. ഹരിതകർമ്മ സേനക്ക് പരിഹരിക്കാനാക്കാതെ തകരാറുകളെ, ഹരിതകേരളം മിഷൻനിയോഗിച്ചിട്ടുള്ള സാങ്കേതികവൈദ്യുതി സംഘടന(Technology Provider)യായ ഹരിത സഹായ സ്ഥാപനത്തിന്റെ സഹായം ലഭ്യമാക്കിക്കാണ് എറ്റവും കുറവും സമയത്തിനുള്ളിൽപരിഹരിക്കുന്ന എന്ന് ഉറപ്പുകൾ.

6. വിട്ടകളിൽനിന്നും സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും ശേഖരിച്ച് MCF-കളിൽസൂക്ഷിക്കുന്ന അബദിയുമാലിന്നും, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഇടവേളകളിൽപ്പന്നഃചംക്രമണത്തിനായി കൂൺക്രൈറ്റു കമ്പനിക്ക് കൈമാറുക.
4. ജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളിൽല്ലത്പരിപ്പിക്കുന്ന കമ്പനാൾ ഉപയോഗിച്ച് പ്രാദേശികമായി (വിട്ടകളിലും, കഴിയുമെക്കിൽപ്പാതുസമലഞ്ചില്ലും) ജൈവകൃഷി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും അതിനുള്ള സഹായക സേവനങ്ങൾനീക്കലും
- മേൽപ്പറത്തെ സേവനങ്ങളും നൽകാൻപര്യാപ്പുമായ സംഘടനാസംവിധാനം ഹരിത കർമ്മസേന ഗ്രൂപ്പികൾണ്ണത്തിനായി താൽപര്യപത്രം സമർപ്പിക്കുന്ന സംഘടനയ്ക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കണം.
4. ഹരിതകർമ്മസേനയായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടുന്ന സംഘടന അമർവാ സംരംഭകൾ, തുടക്കത്തിൽത്തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനപുമായി ഒണ്ട് വർഷക്കാലത്തെ പ്രവർത്തനത്തിനുള്ള കരാറിലാണ് ഏർപ്പുദണ്ടത്. പ്രവർത്തനമികവിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കും തുടർന്നുള്ള വർഷങ്ങളിലേക്ക് ഈ കരാർപ്പത്തെപ്പെടുക.
5. സർവ്വയിലൂടെ മുൻകൂട്ടി തീരുമാനിക്കപ്പെട്ട വിട്ടകളിൽനിന്ന് നേരിട്ട് ജൈവമാലിന്നും ശേഖരിക്കുക, ആരുധ്യിക്കുന്നതിനുള്ളാവിട്ടും സന്ദർശിച്ച് അവിടെയുള്ള ഉറവിടങ്ങളും സംസ്കരണ സംവിധാനം ശരിയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നവും ഉറപ്പാക്കുക, പൊതു ജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ സംവിധാനം പ്രവർത്തിപ്പിക്കുക, നിശ്ചിത ഇടവേളകളിൽഅബദിയുമാലിന്നും വിട്ടകളിൽനിന്നും സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും ശേഖരിച്ച് MCF- കളിൽത്തരംതിരിച്ച് സൂക്ഷിക്കുക, കമ്പനാൾക്ക് പരിപാലനവും ജൈവകൃഷികളും സഹായസേവനവും നടത്തുക എന്നിങ്ങനെന്നുള്ള പ്രവർത്തകർത്താത്പര്യപത്രം സമർപ്പിക്കുന്ന സംഘടനയ്ക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കണം.
6. ചെയ്യണം പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ സഭാവവും പ്രാധാന്യവും വൈപുല്യവും പൂർണ്ണമായി ഉശരിക്കാണാവേണ്ടം താൽപര്യപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നത്.
7. ഹരിത കർമ്മസേന ഗ്രൂപ്പികൾണ്ണത്തിനായി താൽപര്യപത്രം തയ്യാറാക്കുന്നതിനുള്ള ഫോർമാൾ ഈ സേന്റിപിക്കേഷൻ അബദിയുമായി നൽകുന്ന.
8. ഇതു സംബന്ധിച്ച സംശയങ്ങൾ..... റീ മുന്നായി ..... (തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ പേര്) സെക്രട്ടറിക്ക് സമർപ്പിക്കാവുന്നതാണ്. സംശയങ്ങൾപരിഹരിക്കുന്നതിനും പ്രവർത്തനവിശദാംശങ്ങൾചെർച്ച ചെയ്യുന്നതിനുമായി ..... റീ ..... കീവച്ച് പ്രിംസിപ്പ് യോഗം നടത്തുന്നതാണ്. താൽപര്യപത്രം സമർപ്പിക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്നവർല്ലോ യോഗത്തിൽപ്പെടുത്തുന്നതാണ്.
9. താൽപര്യപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള അവസാന തീയതി ..... ആയിരിക്കും.
10. അപേക്ഷകരുടെ മുൻകാല പ്രവർത്തന മികവ് പ്രവർത്തന പരിചയം, ജനകീയത, സംഘടനാ സംവിധാനത്തിന്റെ കൈകുറപ്പ് ഈ പ്രവർത്തനത്തിനാവശ്യമായ ജീവനക്കാരുടെ ലഭ്യത എന്നിവയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് താൽപര്യപത്രം വിലയിരുത്തപ്പെടുക.
11. പൊതുവായ സമയക്രമം താഴെ കൊടുക്കുന്ന.

താൽപര്യപത്രം ക്ഷണിക്കുന്ന സേന്റിപിക്കേഷൻതീയതി	.....
ഈ സംബന്ധിച്ച സാമ്രാജ്യങ്ങൾസെക്രട്ടറിക്ക് ഉദ്ദീപനം അബദിയുമാലിന്നും	.....
സംശയങ്ങൾക്കും പ്രിംസിപ്പ് യോഗം	.....
താൽപര്യപത്രം സമർപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള അവസാന തീയതി	.....
ശോർട്ട് ലിസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ട അപേക്ഷകരുടെ പട്ടിക പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നത്	.....
അന്നിമ തെരഞ്ഞെടുപ്പിനുള്ള ചർച്ചകൾ	.....
തെരഞ്ഞെടുപ്പുന്ന സംഘടന / സ്ഥാപനം തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ	.....

സ്ഥാപനവുമായി കരാറിൽകൂടിയിടുന്ന അവസാന തീയതി	
ഹരിത കർമ്മസേന പരിശീലനം	.....

സ്ഥലം

സെക്രട്ടറി

തീയതി

(തങ്ങൾ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിലോ പോ)

അനുബന്ധം

ഹരിത കർമ്മസേന ഗ്രൂപ്പിക്കണ്ടതിനായി

താത്പര്യപത്രം തയ്യാറാക്കുന്നതിനുള്ള ഫോറ്മാറ്റ്

ഫോറം 1 - റൂപരീതി (അപേക്ഷകയുടെ പൊതു വിവരങ്ങൾ)

സ്ഥലം.....

തീയതി.....

പ്രേക്ഷിതൻ

സ്വീകർത്താവ്

സെക്രട്ടറി

(തങ്ങൾ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിലോ പോ)

സർ,

വിഷയം - ഹരിതകർമ്മസേന ഗ്രൂപ്പിക്കണ്ടതിനുള്ള താത്പര്യപത്രം

..... (തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനത്തിൽന്ന് പേര്) പുറപ്പെട്ടവിച്ചുള്ള .....
 നമ്പർനാട്ടിപ്പോക്കേഷൻ അനുസൂതമായി ഹരിതകർമ്മസേന രൂപീകരിച്ച്
 പ്രവർത്തിക്കാൻ തൊഴിൽപ്പരവുപെട്ടുന്നു. അതിനായി നിർദ്ദിഷ്ട ഫോർമാറ്റിലുള്ള അപേക്ഷ
 ഇതിനാൽസമർപ്പിക്കുന്നു.

അപേക്ഷകരായ സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിൽന്ന് പൂർണ്ണ വിലാസം	
സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിൽന്ന് മേഖാവിയുടെ പേര്, സ്ഥാനപ്പേര്	
ഓഫീസ് ഫോൺനമ്പർ ഇമെയ്റ്റിവിലാസം വൈബ് സെസ്റ്റ് വിലാസം	
തുടർന്നുള്ള ചർച്ചകൾക്കായി ബന്ധപ്പെട്ടണഡയാളുടെ പേര്, തന്മീകാ നാമം, മൊബൈൽനമ്പർ, ഇമെയ്റ്റിവിലാസം	
കഴിഞ്ഞ മൂന്നു വർഷക്കാലത്ത് സംഘടന/ സ്ഥാപനം എറ്റുള്ളത് പ്രധാന പ്രവർത്തനങ്ങൾ	
കഴിഞ്ഞ മൂന്നു വർഷക്കാലത്തെ വാർഷിക വരുമാനം	

ഹരിതകർമ്മസേന നിർവ്വഹിക്കേണ്ട പുതിയക്ലേക്സിപ്പ് പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ സഭാവനയ്ക്കായി ചുമതലക്കേണ്ട തൊഴിൽക്ക് വ്യക്തമായ ധാരണയുണ്ട്. അവ തൊഴിൽക്ക് നിർവ്വഹിക്കാനാക്കേണ്ടതാണ്. തൊഴിലുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾസംബന്ധിച്ച് ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുന്ന വിവരങ്ങൾവസ്തുനിഷ്ഠമാണെന്നും ഉറപ്പു തയന്നു.

വിശ്വാസപൂർവ്വം,

പേര്, വിലാസം, ഓഫീസ് നീൽ

ഫോറം 2- അപേക്ഷകരുടെ പ്രവർത്തന വിശദാംശങ്ങൾ

അപേക്ഷകരായ സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിൽന്ന് പൂർണ്ണ വിലാസം	
സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിൽന്ന് തരം	
രൂപീകരിച്ച വർഷം	
രജിസ്ട്രേഷൻനമ്പർ	
പ്രധാന പ്രവർത്തന മേഖലകൾ	
മുൻകാലത്ത് എറ്റുള്ള പ്രധാന പ്രോജക്റ്റുകൾ	
മാവിന്നു സംസ്കരണരഹഗതി എറ്റുള്ളതിട്ടുള്ള	

പ്രവർത്തനങ്ങൾ(ഓരോനിന്നും ലക്ഷ്യം, നിർവ്വഹണ കാലയളവ്, പ്രവർത്തന പ്രദേശം, സവിശേഷതകൾ, പദ്ധതി ചെലവ്, കൈവർച്ച അട്ടം എന്നിവ വിശദമാക്കണ കുറിപ്പ് ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുക)	
സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിന്റെ ജീവനകാരായി മാലിന്യ സംസ്കരണരംഗത്ത് വൈദിക്യമുള്ള ഏറ്റവും പ്രവർത്തകരാണ്	
അവക്കെട വിശദാംശങ്ങൾ(പേര്, വിദ്യാഭ്യാസ യോഗ്യത, മാലിന്യ സംസ്കരണരംഗത്തെ പ്രവർത്തന പരിചയം, പ്രവർത്തന മേഖല വിശദമായ പട്ടിക ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുക)	
നിലവിൽസംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിന്റെ ജീവനകാരായുള്ള ഫീൽഡ്സ് പ്രവർത്തകരാണ് എൻ്റെ	
മാലിന്യ സംസ്കരണരംഗത്ത് സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിന്റെ സവിശേഷ വികസനകളും ശേഷികളും	
മാലിന്യ സംസ്കരണരംഗത്ത് സംഘടനയുടെ / സ്ഥാപനത്തിന് ലഭിച്ചിട്ടുള്ള പുരസ്കാരങ്ങൾ, അംഗീകാരങ്ങൾ	

യുസർഫീ

- 1) സ്വന്തമായി ഒഴവമാലിന്യ സംസ്കരണം നടത്തുന്ന വീടുകൾ (കിച്ചൻ, പോട്ട് കമ്പോള്റ്റ്, ബഹേഗ്രാസ് പ്ലാസ്റ്റ്, വളക്കുഴിമുഖ്യവേന) ഹരിത കർമ്മസേനാംഗം മാസത്തിൽ രണ്ടുവർഷം പരിശോധന നടത്തുന്നതിനും അജൈവ മാലിന്യം ശേഖരിക്കുന്നതിനുമായി ഒ രൂപാ മാസംതോറും നൽകേണ്ടതാണ്.
- 2) കിച്ചൻബിൻ മുതലായ ഉപാധികൾ മുഖേന മാലിന്യ സംസ്കരണം നടത്തുന്ന വീടുകൾക്ക് ആവശ്യമായ ഇന്നൊക്കെലം (1 മാസത്തെയ്ക്ക് 30 ലിറ്റർ) നൽകുകയും ആർച്ചയിലെലാറു സന്ദർശനം നടത്തുകയും അജൈവ മാലിന്യം ശേഖരിക്കുകയും സ്വന്തമായി ഉപയോഗിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ജൈവവള്ളം തിരികെശേഖരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിന് ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് ഓരോമാസവും 250 രൂപ (ഇന്നൊക്കെലത്തിൽ വിലയുശിപ്പുടെ) നൽകേണ്ടതാണ്.
- 3) എല്ലാദിവസവും ഒഴവമാലിന്യ ശേഖരണം ആവശ്യപ്പെടുന്ന വീടുകൾ പ്രതിമാസം 800രൂപ (അജൈവമാലിന്യ ശേഖരണത്തിന് ഉൾപ്പെടെ) ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് നൽകേണ്ടതാണ്.
- 4) കിച്ചൻബിൻ മുതലായ ഉപയോഗിച്ച് മാലിന്യ സംസ്കരണം നടത്തുന്ന വീടുകളിൽ അതിലുടെ ലഭിക്കുന്ന ജൈവവള്ളം ഉപയോഗിച്ച് പച്ചക്കറി കൂഷിച്ചെയ്യുമെങ്കിൽ ആവശ്യമായ ഇന്നൊക്കെലം (പ്രതിമാസം 30 ലിറ്റർ) നൽകുന്നതിനു പുറതെ ഹരിതസേനാംഗം ആർച്ചയിലെലാറിക്കൽ വീട് സന്ദർശിക്കുകയും ജൈവ പച്ചക്കറിക്കൂഷി പരിപാലി കുകയും ചെയ്യുന്നതിന് പ്രതിമാസം 300 രൂപ (അജൈവമാലിന്യ ശേഖരണത്തിന് ഉൾപ്പെടെ) ഫീസായി നൽകേണ്ടതാണ്.
- 5) സഹാപനങ്ങൾ സ്വന്തമായി എൽപ്പെടുത്തുന്ന സംവിധാനം ചുരുങ്ഗിയത് ആർച്ചയിലെലാറിക്കൽ ഹരിതകർമ്മസേനാംഗം പരിശോധിക്കുന്നതിനും, ദൈനന്ദിനം ജൈവമാലിന്യം ശേഖരിക്കുന്നതിനും, അജൈവ മാലിന്യം നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിൽ ശേഖരിക്കുന്നതിനും അനുയോജ്യമായ യുസർഫീയും കാലാവധിയും തന്റെസഹാപനത്തിന് തീരുമാനിക്കാവുന്നതാണ്.

ആധാപത്രികളുടെ ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ പദ്ധതി തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടപടികൾ

1. ആധാപത്രിയും പരിസ്വാം വ്യതിയാളം ശുചിത്വമുള്ളതുമായി നിലനിർത്തുന്നതിന് സമഗ്രമായ പരിസ്ഥിതി പരിപാലന പദ്ധതി (Environment Management Plan) തയ്യാറാക്കണം.
2. പരിസ്ഥിതി പരിപാലന പദ്ധതിയിൽ ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണവും പരിസ്ഥിതി സംരക്ഷണ പ്രവർത്തനങ്ങളും ഉൾപ്പെടുത്തണം.
3. ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിന്റെ ഭാഗമായി താഴെപ്പറയുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏറ്റു ക്രോനിക്കാതാണ്.
  - a. വരദാലിന്യം തരം തിരിക്കൽ- ജൈവ, ആജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ ഉറവിടത്തിൽ തന്നെ വെള്ളേറെ തരംതിരിച്ചു സൂക്ഷിക്കണം. ബയ്യാമെഡിക്കൽ വെള്ള് വേർത്തി രിച്ച് സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും സംസ്കരണത്തിനായി കൈമാറുന്നതിനും ആധാപത്രി അധികൃതർ പ്രത്യേക സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തും. (നിലവിൽ “ഹൈജ്” എന്ന സ്ഥാപനം മുഖേന ബയ്യാമെഡിക്കൽ വെള്ള് സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്)
  - b. ജൈവമാലിന്യങ്ങളുടെ സംസ്കരണത്തിന് കാനോറ്റിംഗ്, ബയ്യാമെത്തന്നേഷൻ (ബയ്യാഗ്രാസ് പ്ലാറ്റ്) റിതികൾ സ്വികരിക്കാവുന്നതാണ്.
  - c. ആജൈവമാലിന്യങ്ങൾ വ്യതിയാക്കി സംഭരിക്കുന്നതിന് ഒരു മന്ത്രിരിയൽ കൂട്ടുകൾ ഹഫസിലിറ്റി ആധാപത്രി കോമ്പാണഡിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. ലൗഖികനിന്നും റീസൈക്കലിംഗിനായി നേരിട്ട് കൈമാറും ചെയ്യാവുന്നതാണ്.
  - d. നിലവിലുള്ള ശൗചാലയങ്ങൾ വ്യതിയാളം വെടിപ്പുമുള്ളതാക്കുന്നതിന് ആവശ്യ മായ അറകുറപ്പണികൾ നടത്തണം. രോഗികളുടെയും ആധാപത്രി ജീവനക്കാരുടെയും ഏല്ലാത്തിന് ആനുപാതികമായി ശൗചാലയങ്ങളിലൂടെ പുതിയ ശൗചാലയങ്ങൾ നിർമ്മിക്കണം.
  - e. ശൗചാലയങ്ങളിലെ സെപ്റ്റിക് ടാങ്കുകളിൽ ശൈവരിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യം സംസ്കരിക്കുന്നതിന് പാക്കജേം സെപ്റ്റിച് ട്രിട്ട്‌മെഡ് പ്ലാറ്റ് പോലുള്ള പ്രത്യേക സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണം.
4. ആധാപത്രികളിലെ ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏല്ലാം തന്നെ ആരാഗ്യവാദ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ശുശ്രാവിലാം ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതായിരിക്കണം. കൂടാതെ ഏല്ലാ നിർമ്മിതികളും സ്ത്രീസൗധര്യവും ഭീനശൈശ്വതരക്കും മുതിര്ന്ന വാഹനങ്ങൾക്കും സൗകര്യപ്രവർദ്ദഘമായിരിക്കണം.
5. പരിസ്ഥിതി സൗഹ്യ ആരാരിക്കൂ സ്വാംപ്രകാരിക്കുന്നതിന് ആധാപത്രി പരിസ്വാം പുണ്ണാട്ടം ഒരുക്കുകയും ഫലവ്യുംശാഖയും തന്നെ മരണങ്ങളും നടപടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് ശുശ്രാവരക്കാരുടെയും രോഗിസൗധര്യ ആധാപത്രി ഏന്ന “ആർട്ടം” മിഷൻ കാഴ്ചപ്പാട് ഏല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളിലും പ്രതിഫലിക്കണം.
6. ആധാപത്രികളിലെ ശുചിത്വ-മാലിന്യ സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആസൃതണാം ചെയ്യുന്നതിന് ആദ്യവർത്തനക്കു ചിട്ടകൾ ചുവരും ചെർക്കുന്നുണ്ട്.
  - a. നിലവിലുള്ള സൗകര്യങ്ങളും അവയുടെ അവസ്ഥയും പരിഗണിച്ച് കൂടുതലായി ആവശ്യമുള്ള ക്രാംതിക പട്ടിക തയ്യാറാക്കുക.
  - b. ആധാപത്രിയിലെ ദേശാടക്കാർ, ശ്രദ്ധ ജീവനക്കാർ, രോഗികൾ, ബന്ധുക്കൾ എന്നുന്ന ദ്രോക്ക് ഫോർമേറ്റ് ശ്രദ്ധമായി ജനപ്രതിനിധികളും ഉദ്യോഗസ്ഥരായും ചർച്ച നടത്തുകയും ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയം നടത്തുകയും ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

- c. ആവശ്യകതാ നിർണ്ണയ ചർച്ചകളിലൂടെ ലഭിച്ച വിവരങ്ങൾ തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സഹാപനതലഭതിൽ ആരോഗ്യ-എഞ്ചിനീയറിംഗ് വിദ്യാഭ്യരൂപങ്ങൾ സാമുഹ്യ പ്രവർത്തകരുടെയും സാമ്പിഡ്യത്തിൽ വിശകലനം ചെയ്ത് പദ്ധതി ആരാധനാസ്ഥി രൂപപ്പെടുത്തണം. ഇപ്പകാരം നടത്തുന്ന ആശയ രൂപീകരണത്തിലൂടെ ആശുപത്രിയുടെ സമഗ്ര പരിസ്ഥിതി പരിപാലനവും ശുചിത്വ-മാനനിന്യ സംസ്കരണവും ഉൾപ്പെടുത്തണ പദ്ധതി തയ്യാറാക്കാവുന്നതാണ്.

ഹരിതകർമ്മസേനയ്ക്ക് ഏറ്റൊടുക്കാവുന്ന ശ്രദ്ധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ

1. സ്വാപ് ഷോപ്പുകൾ

ഒരു വ്യക്തിയുടെ കൂടുംബത്തിനോ ആവശ്യമില്ലാത്ത പുനരുപയോഗക്ഷമമായ വസ്തു / ഉൽപ്പന്നം ഒരു പൊതു സംവിധാനത്തിലൂടെ കൈമാറുന്നതുവഴി ആ വസ്തു മറ്റാരു വ്യക്തിയുടെ കൂടുംബത്തിനോ ഉപയോഗപ്രദമാക്കുകയും മുല്യമുള്ള വസ്തുകൾ ആവശ്യമുള്ളവ രിലേത്തിക്കുക എന്ന രീതിക്ക് വിവുലമായ പ്രചാരണം നൽകുക ഏന്നുള്ളതുമാണ് സ്വാപ് ഷോപ്പുകളുടെ ലക്ഷ്യം.

ശുചിത്വാ മാലിന്യ സംസ്കരണ കാസ്യാഡിന്റെ ഭാഗമായി പൊതുജന പകാളിത്താട്ടുകൂടി ഉപയോഗിച്ചതും വൃത്തിയുള്ളതും പുനരുപയോഗയോഗ്യവുമായ വസ്തുകൾ / ഉൽപ്പന്നങ്ങൾ ആവശ്യക്കാർക്ക് സന്തോഷമുള്ളതിനും അതുവഴി പുനരുപയോഗത്തിലൂടെ ഉപയോഗിക്കപ്പെടാത്ത വസ്തുകളുടെ അളവ് കുറയ്ക്കുന്നതിനും ലക്ഷ്യമിട്ട് നടപ്പിലാക്കുന്ന സ്വാപ് ഷോപ്പുകൾ ഒരു നഗര സജകളിലും, സ്റ്റോറുകൾ പഞ്ചായത്തു തലത്തിലും മാസത്തിൽ ഒരു ദിവസമെങ്കിലും സംഘടിപ്പി ഫോറേറ്റും തുടർന്ന് സ്ഥിര സംവിധാനമായി മാറ്റേണ്ടതുമാണ്. താല്പര്യമുള്ള ഏല്ലാ തദ്ദേശ സഖാ ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളും ഈ ഏറ്റൊടുത്ത് നടപ്പിലെത്താണ്.

സ്വാപ് ഷോപ്പുകളുടെ പ്രവർത്തനം ശ്രദ്ധാരു സംരംഭക സാധ്യതയാണ്. പുനരുപയോഗ സാധ്യതയുള്ള വസ്തുകൾ നൽകുന്ന വ്യക്തി അൽപ്പം പുരുഷമായും സൗജന്യമായി നൽകാവുന്നതാണ്. ഏന്നാൽ ആതിന് പ്രതിഫലം ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ നൽകുന്ന വസ്തുവിന്റെ ഉദ്ദേശ ശുദ്ധം കണക്കാക്കി ആതിന്റെ 10% നൽകാവുന്നതാണ്. പ്രസ്തുത സാധനം മറ്റൊരു നൽകുന്ന സ്വീച്ച് 15-20 ശതമാനം വാങ്ങുന്നയാളിൽ നിന്നും ഇടക്കാക്കാവുന്നതാണ്. സ്വാപ് ഷോപ്പിന്റെ നടത്തിപ്പ് ഹരിതകർമ്മസേനയെ ഏല്പിക്കാവുന്നതാണ്. സ്വാപ് ഷോപ്പ് ആരാഭിക്കുന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാന സൗകര്യ ചെലവ് (മൂലധന നിക്ഷേപം) തദ്ദേശ സഖാ ഭരണ സ്ഥാപനം വഹിക്കേണ്ടതും ആവശ്യത്താനു ചെലവ് സ്വാപ് ഷോപ്പിന്റെ നടത്തിപ്പ് ചുമതല ഏൽക്കുന്നവർ വഹിക്കേണ്ടതുമാണ്. സംരംഭ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനാൽ ധനകാര്യ സ്ഥാപനത്തിൽ നിന്നും വായ്പ ലഭ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള സഹായം ചെയ്തു കൊടുക്കേണ്ടതാണ്. തുടക്കത്തിൽ സ്വാപ് ഷോപ്പ് ലാഭകരമായി പ്രവർത്തിക്കണമെന്നില്ല. ആയതിനാൽ വയസ്സിലിട്ടി ശ്രദ്ധ പഠിക്കാനും ആനുവദിക്കേണ്ടിവരും.

2. റിപ്പയർ ഷോപ്പുകൾ

മെറ്റീറിയൽ കളുകൾ ഫെസിലിറ്റിക്കും സ്വാപ് ഷോപ്പിനും സമീപം ആരാഭിക്കാവുന്ന ശ്രദ്ധാരു സംരംഭ സാധ്യതയാണ് റിപ്പയർ ഷോപ്പുകൾ. എം.സി.എഫിലും, സ്വാപ് ഷോപ്പിലും ലഭിക്കുന്ന പുനരുപയോഗ സാധ്യതയുള്ള ഇലക്ട്രോണിക്, ഇലക്ട്രിക്കൽ ഉൽപന്നങ്ങൾ, ഫർണൈച്ചറികൾ, പ്രശ്വർക്കുകൾ പോലെ ആടുകളഞ്ഞിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന വസ്തുകൾ, വസ്ത്രങ്ങൾ, മുതലായ വസ്തുകൾ കേടുപാടുകൾ തീരുത്തു മുല്ല വർദ്ധനവ് വരുത്തി വിപണനം ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ സ്വാപ് ഷോപ്പിന് കൂടുതൽ വരുമാനം ലഭിക്കാനും റിപ്പയർ ഷോപ്പ് പ്രവർത്തിക്കുന്നത് ആശായകരമാകാനും സാധിക്കും.

റിപ്പയർ ഷോപ്പുകൾ വിവിധ ടെക്നോളജിക്ക് സാങ്കേതിക വിദ്യാഭ്യാസം ലഭിച്ച അമൌഖിക പരിശീലനം നേടാൻ താൽപര്യമുള്ള യൂവതീയുവാക്കളെ പരക്കുപ്പിച്ചുകൊണ്ട് നടപ്പാക്കാവുന്നതാണ്. ശ്രീടി പർപ്പസ് ജോബ് ഓൺ എന്ന നിലവിൽ പ്രസ്തുത സംരംഭം ആരാഭിക്കാവുന്നതാണ്. എം.സി.എഫിനോടൊം സ്വാപ് ഷോപ്പിനോടൊം അനുബന്ധമായോ സ്ഥീപത്തോ ഇതിനുവേണ്ട അടിസ്ഥാന സൗകര്യം തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനം ആവശ്യമാണെന്നും മുലധനനിക്ഷേപം തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനവും ആവശ്യത്താനു ചെലവ് സംരംഭകരും വഹിക്കണം. ഈ ഫ്രോജ്‌കെട്ടും വയസ്സിലിട്ടി ശ്രദ്ധ പഠിക്കാനും പരിശീലിക്കാവുന്നതാണ്.

3. പരിസ്ഥിതി സംഹരി ഉല്പന്നങ്ങളുടെ ഉല്പാദനവും വിപണനവും

ശുചിത്വാ മാലിന്യ സംസ്കരണ കാസ്യാഡിന്റെ ഭാഗമായി നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യപ്പെടുന്ന ആജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ ആരെ രൂപരൂപിക്കുന്ന റീഡിക്കും ഉപയോഗിക്കപ്പെടാതിരിക്കുന്നതുമെങ്കിൽ

ഉല്പന്നങ്ങളുടെ സഭാവത്തിൽ കാറ്റം വരുത്തേണ്ടതുണ്ട്. പൂർണ്ണിക് നിർജ്ജിത കൃതിബാർ, കപ്പ്, പേര്മ്മേ, പേപ്പർക്കുട്ടുകണ്ണിയിവ എന്നും ഉപയോഗത്തിൽ നിന്നും പുർണ്ണമായി ഒഴിവാക്കുകയും അതിന് പകരാ വെക്കാവുന്ന പരിസ്ഥിതി സൗഹ്യം അസംസ്കൃത വസ്തുകൾ ഉപയോഗിച്ചു നിർജ്ജിക്കുന്ന തുണിസ്വി, പേപ്പർ കവർ, പേപ്പർ ബാർ, പാള പേര്മ്മേ, മൺ പാത്രങ്ങൾ, ചിരട്ട ഏകാണ്ഡുള്ളവ, ചകിരി കൊണ്ടുള്ള ബൈഷ്യ്, ഇംഗ്രേക്കിൽച്ചുല്ല് എന്നിവയുടെ ഉല്പാദനം ദ്രോതാഹിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. നിലവിൽ ഇത്തരം യുണിറ്റുകൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഒരു ശ്രാമപഞ്ചായത്തിന്റെയോ, നഗരസഭയുടെയോ മൊത്തത്തിൽ ആവശ്യം നിർവ്വഹിക്കുന്ന തോതിലുള്ള ഉല്പാദനം നടക്കുന്നില്ല പ്രസ്തുത യുണിറ്റുകളുടെ ഉല്പാദനങ്ങൾക്ക് കൂറിവായതിനാൽ യുണിറ്റുകൾ നഷ്ടത്തിലേക്ക് പോകാനും സാധ്യതയുണ്ട്. ഈത് പരിഹരിക്കുന്നതിന് ശ്രാമ പഞ്ചായത്തുകളിലും നഗരസഭകളിലും ഇത്തരം യുണിറ്റുകൾ കൂടുതലായി ആരംഭിക്കേണ്ടതും ജില്ലാ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഇവയെ നേര്ത്വവർക്ക് ചെയ്യുന്നതിലും മുൻപിൽ ബന്ധങ്ങൾ ഉറപ്പുവരുത്തേണ്ടതുമാണ്. നിലവിലുള്ള ഇത്തരം സംരംഭങ്ങളുടെ പ്രസ്തുത നേര്ത്വവർക്കിൽ ഭാഗമായോണ്ടതും ഉല്പാദനങ്ങൾക്ക് കൈവരിക്കുന്നതിനാവശ്യമായ പിന്തുണ നൽകേണ്ടതുമാണ്.

പരിസ്ഥിതി സൗഹ്യം ഉല്പന്നങ്ങളുടെ ഉല്പാദന യുണിറ്റുകൾ ലാഭകരമായി നടത്തുന്നതിനും ഉല്പന്നങ്ങൾക്ക് ഒന്നശ്ശേഷ ലഭിക്കുന്നതിനും വിപണനം മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനും പ്രയോക വിപണന കേന്ദ്രം ആരംഭിക്കുന്നതിലും സാധിക്കും. ശുചിത്വ മാലിന്യ സംസ്കരണ കാനുയിൻ്റെ ഭാഗമായി നടക്കുന്ന പ്രചാരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ സമൂഹത്തിൽ പരിസ്ഥിതി സൗഹ്യം ഉല്പന്നങ്ങളുടെ ആവശ്യകത വർദ്ധിപ്പിക്കും. വർദ്ധിച്ച വരുന്ന ആവശ്യകതക്കുംസ്വത്തായി ഉല്പാദനവും വിപണനവും മെച്ചപ്പെടുത്തുക വഴി യുണിറ്റുകളും വിപണ കേന്ദ്രങ്ങളും ലാഭകരമായി പ്രവർത്തിപ്പിക്കാൻ കഴിയും.

പരിസ്ഥിതി സൗഹ്യം ഉല്പന്നങ്ങൾക്ക് പുറമെ ഉറവിട മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനുപയോഗിക്കുന്ന വിവിധതരം ഉപകരണങ്ങൾ (ഉം: കിച്ചൻസ് ബിൽ, മൺകലം കുപോർട്ടീംഗ്, ബൈക്ക് കുപോർട്ടീംഗ്, ഐജവ സംസ്കരണ ഭരണി, മണ്ണിര കുപോർട്ടീംഗ് മുതലായവ), ‘ഇനോക്കുലം’, മാലിന്യം ഇളക്കുന്നതിനും ഒക്കെക്കാരും ചെയ്യുന്നതിനും ലഭ്യവായ ഉപകരണങ്ങൾ, വീടുകളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും ശുചിത്വ പരിപാലനത്തിന് ഉപയോഗിക്കുന്ന ബൈഷ്യ്, ചുല്ല്, അബ്യന്നാശിനി, സോപ്പുപാടി എന്നിവയും വിപണന കേന്ദ്രങ്ങളിൽ ലഭ്യമാക്കാവുന്ന താണ്. ശുചിത്വവും മാലിന്യ സംസ്കരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വീടുകൾക്കും സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ആവശ്യമുള്ള എല്ലാവിധ സാധനസാമഗ്രികളുടെയും വില്പന ഇംഗ്രേഷ്യ നട അഭാവുന്നതാണ്. ഇതിനാവശ്യമായ മുലയന നിക്ഷേപം തദ്ദേശ സാധം ഭരണ സ്ഥാപനം വഹിക്കേണ്ടതും പ്രവർത്തന മുലയനവും ആവർത്തന ചെലവും സംരംഭകൾ കൂടിതെന്നേണ്ടതുമാണ്.

തദ്ദേശ സാധാരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ഓഫീസ് ഉപയോഗത്തിനായുള്ള ഇംഗ്രേക്കിൽ ചുല്ല്, ബൈഷ്യ്, അബ്യന്നാശിനി, സോപ്പ് പാടി തുടങ്ങിയവ വിപണന കേന്ദ്രത്തിൽ നിന്നും വാങ്ങി വിപണ നൽകാതോ ദ്രോതാഹിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

അഭേദാവാ സംസ്കരണം അംഗീരമുക്കുന്നതിന് വീട് വീടാന്തരമുള്ള ശേഖര എം ഉറപ്പുകളും ഏ.സി.പ്രൈസ്, സ്വപ്ന് ഫോപ്പ്, റിപ്പയർ ഫോപ്പ്, വില്പന കേന്ദ്രം (KIOSK) എന്നിവ സ്ഥാപിക്കുന്നതും വേണാം.

4. ശ്രീൻ പ്രോട്ടോക്കോളും സംരംഭ സാധ്യതകളും

ശ്രീൻ പ്രോട്ടോക്കോളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഹരിതകർമ്മസേനകൾ ഏബ്രൂട്ടുകാവുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ ചുവരു കൊടുക്കുന്നു.

- വിവാഹങ്ങൾക്കും ഉത്സവങ്ങൾക്കും മറ്റ് പൊതുപരിപാടികൾക്കും ശ്രീൻ പ്രോട്ടോക്കോൾ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും ഉപയോഗിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായി വരുന്ന, കഴുകി ഉപയോഗിക്കാൻ കഴിയുന്ന പാത്രങ്ങളും ഗ്രാഫ്റ്റുകളും വാടകയ്ക്ക് നൽകുന്ന സംരംഭം ആരംഭിക്കാവുന്നതാണ്. പ്രവർത്തന മുലയനം ഹരിതകർമ്മസേനയുടെ സാഭാവിക ഫലങ്ങൾ നിന്നും ശ്രദ്ധാർഹമായി വരുന്നതാണ്.

- വിവാഹങ്ങളും, പൊതുപരിഹാരികളും, പരിശീലനങ്ങൾ, സമയിനാറുകൾ, യോഗങ്ങൾ എന്നിവയും ഇവർക്കുമാനേജ്ഞമെന്ത് മാതൃകയിൽ എററുത്ത് ശ്രീൻ പോട്ടോക്കോൾ പ്രകാരം നിശ്ചിത ഫൈസ് ഇന്ഹടാക്കി നടത്തിക്കൊടുക്കുന്ന സംരംഭങ്ങൾ ആരംഭിക്കാവുന്നതാണ്.
- ഹോട്ടലുകളിലേയും റഫ്ലോറ്റുകളിലേയും ‘ഡെക്ക് എവ്’കൾക്കറുകൾ പ്രഥമിക്ക കൂടാൻ ബാധകളും പ്രക്രിയകളും, അല്ലെങ്കിലും ഫോറിൽ പേപ്പറും വീടുകളിലേയും ലൈറ്റിക്കുന്നതിൽ പ്രധാന പദ്ധതിക്കുന്നു. പ്രവർത്തന മികവുള്ള ഹോട്ടലുകളിലും റഫ്ലോറ്റുകളിലും ‘ഡെക്ക് എവ്’ (പാർസൽ) കൗൺസിൽ എത്തുന്ന ഉപദാക്താക്ഷർക്ക് കാസറോൾ, ടിഫിൻ കാരിയർ, ടിഫിൻ ബോക്സ്, റൂഈൽ തുക്കുപാത്രം മറ്റ് റൂഈൽ പാത്രങ്ങൾ എന്നിവ വാടകക്ക് നൽകുന്നതിനെപ്പറ്റി ആലോചിക്കാവുന്നതാണ്. ദൈപ്പോസിറ്റ് നൽകിക്കാണ്ടു പോകുന്ന പാത്രങ്ങൾ മടക്കി നൽകുന്നോൾ ദൈപ്പോസിറ്റുക തിരികെ നൽകാവുന്നതാണ്. ഈത് ശ്രീൻ പോട്ടോക്കോളിൻ്റെ സന്ദേശം പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനും ജീവിത ശൈലിയിൽ മാറ്റം വരുത്തുന്നതിനും സഹായിക്കും.

റിസോഴ്സ് റിക്വേറി ഫെസിലിറ്റി (RRF)

തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനം സ്ഥാപിക്കുന്ന അഭൈജവമാലിന്യ സംഭരണകെന്റ(Material Collection Facility - MCF)ങ്ങളിൽ നിന്നും കൂടിക്കേരള കമ്പനിക്ക് കൈമാറുന്ന അഭൈജവമാലിന്യങ്ങളുടെ രണ്ടാംഘട്ട തരംതിരിവിന്യും ശ്രദ്ധിച്ചും ബൊധിപ്പിച്ചും അടക്കമുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും വേണ്ടി സ്ഥാപിക്കുന്ന കേന്ദ്രങ്ങളാണ് റിസോഴ്സ് റിക്വേറി ഫെസിലിറ്റി (RRF). ഈ സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് അനുയോജ്യമായ സ്ഥലങ്ങൾ കൂടിക്കേരള കമ്പനിയും തദ്ദേശരണ സ്ഥാപനങ്ങളുമായി കൂടിയോലംചീം നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണ്.

ഉല്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യത്തിന്റെ അളവും സ്ഥലാധിഷ്ഠിത വിതരണവും കണക്കാക്കി ഉചിതമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ ആവശ്യമുള്ളതെ ഏല്ലാം ആർ.ആർ.എഫ് സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിനുള്ള പ്രാഥമിക പാന നടത്തി, പ്രായോഗിക പ്രവർത്തന പരിപാടി തയ്യാറാക്കി നൽകാൻ കൂടിക്കേരള കമ്പനിയെ ചുമതലപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

റോഡുകളും തെരുവുകളും വൃത്തിയാക്കുന്നതിലൂടെ ലഭിക്കുന്ന മാലിന്യം (Sweeping Waste) തരംതിരിക്കുന്നതിന്യും, പ്ലാസ്റ്റിക് അടക്കമുള്ള മാലിന്യങ്ങൾ കശകുന്നതിന്യും, ശ്രദ്ധി വിന്യും ബൊധിപ്പിച്ചും ഉപയോഗിക്കാവുന്ന ആധുനിക, യഥര സംവിധാനങ്ങൾ നിലവിലുണ്ട്. ആവശ്യത്തിനുസരിച്ച് തന്റെവത്കൃത ആർ.ആർ.എഫ് സ്ഥാപിക്കാവുന്നതാണ്. സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്ന ആർ.ആർ.എഫുകളിൽ റൈസൈക്ലിംഗ് വിധേയമാക്കുവാൻ കഴിയാത്ത ഏല്ലാതരം പ്ലാസ്റ്റിക് ഇനങ്ങളും ശ്രദ്ധി ചെയ്താൽ അവ റോഡ് ടാറിനുനിയി പ്രയോജനപ്പെടുത്താം. ഇക്കാര്യത്തിനുള്ള സർക്കാർ ഉത്തരവ് ഇതിനകാ പൂരപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ട്. (സർക്കാർ ഉത്തരവ് (സാധാ) നം.3119/2016/ത.സാ.ഭ.വ തീയതി 17.01.2016) തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ആർ.ആർ.എഫിൽ സ്ഥാപിക്കേണ്ട പ്ലാസ്റ്റിക് ശ്രദ്ധികൾ, ബാധ്യലിംഗ് യൂണിറ്റുകൾ ടെറ്റർ നടപടികൾ ഒഴിവാക്കി വാങ്ങി സ്ഥാപിച്ചു നൽകുന്നതിലേക്കും സാങ്കേതിക സഹായം നൽകുന്നതിന്യും കൂടിക്കേരള കമ്പനിയെ സർക്കാർ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. (സർക്കാർ ഉത്തരവ് (സാധാ) നം.1641/2017/ത.സാ.ഭ.വ തീയതി 19.05.2017).

സ്ഥാനമായി ആർ.ആർ.എഫ് സ്ഥാപിക്കുന്നില്ലാത്ത തദ്ദേശ സ്ഥാനങ്ങൾ സ്ഥാപനങ്ങൾ ഹരിതകർമ്മസന്ധികൾ വഴി അഭൈജവമാലിന്യം ശേഖരിച്ച് അഭൈജവമാലിന്യ സംഭരണകെന്റ(Material Collection Facility - MCF)ങ്ങളിൽ താൽക്കാലികമായി സുക്ഷിക്കുകയും മുൻസിപ്പിൽ കരാർ പ്രകാരം കൂടിക്കേരള കമ്പനികൾ കൈമാറുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഉചിതമായ സ്ഥലം കണ്ടെത്തി റിസോഴ്സ് റിക്വേറി ഫെസിലിറ്റി (RRF) കൂടിക്കേരള കമ്പനി സ്ഥാപിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പിക്കും. ഇതിനുള്ള സ്ഥലം കണ്ടെത്തുന്നതിന്യും ഫെസിലിറ്റി സ്ഥാപിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിന്യും ആവശ്യമായ സഹായം ഹരിതകർമ്മസന്ധിയിൽ ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്ഥാനങ്ങളാണ് നൽകേണ്ടതുമാണ്.

റിസോഴ്സ് റിക്വേറി ഫെസിലിറ്റി (RRF) സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്നതിനുള്ളിൽ അവയുടെ പരിപാലനാ കൂടിക്കേരള കമ്പനി ആവശ്യപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ ഒരു അധിക ഉത്തരവാദിത്തമായി അവിടെയുള്ള ഹരിതകർമ്മസന്ധികൾ ഏറ്റുടരുക്കാവുന്നതാണ്.